

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

Rzeszów, dnia 22 stycznia 2026 r.

Poz. 369

UCHWAŁA NR XVII/113/2025 RADY MIEJSKIEJ W ULANOWIE

z dnia 19 grudnia 2025 r.

w sprawie przyjęcia "Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy i Miasta Ulanów na lata 2025-2028"

Na podstawie art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024r. poz. 1292 ze zm.) Rada Miejska w Ulanowie, po uzyskaniu pozytywnej opinii Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków uchwala, co następuje:

- § 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy i Miasta Ulanów na lata 2025-2028”, stanowiący załącznik do uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy i Miasta Ulanów.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.
- § 4. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Ulanowie

Mariusz Solan

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2025-2028

Gmina i Miasto Ulanów

LISTOPAD 2025

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP.....	3
2. PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	4
3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE.....	5
4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	9
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	9
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa	11
4.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu.....	14
5. UWARUNKOWANIA OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO WYNIKAJĄCE Z GMINNYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH I PLANISTYCZNYCH	14
5.1. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy i Miasta Ulanów.....	15
5.2. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego na obszarze Gminy i Miasta Ulanów.....	16
5.3. Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Ulanów.....	16
6. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY I MIASTA ULANÓW.....	17
6.1. Rys historyczny miasta i gminy Ulanów.....	17
6.2. Obiekty i tereny chronione prawem	20
7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ.....	37
8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	38
9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	39
10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.....	40
10.1. Dotacje	40
10.2. Inne źródła finansowania	40
11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW.....	41
ZAŁĄCZNIKI	42-60

1. WSTĘP

Przedmiotem opracowania niniejszego dokumentu jest dziedzictwo kulturowe, obejmujące obiekty zabytkowe na terenie gminy i miasta Ulanów.

Program określa zadania i wskazuje sposoby ich realizacji w odniesieniu do ochrony i opieki nad zabytkami znajdującymi się na terenie gminy i miasta Ulanów.

Gminny program opieki nad zabytkami sporządzony przez Burmistrza Gminy i Miasta Ulanów na okres 4 lat, przyjęty przez Radę Miejską w formie uchwały określa sposoby jego realizacji poprzez stosowne działania organizacyjne i finansowe oraz upowszechniające wiedzę o zabytkach na terenie gminy Ulanów.

Przedstawione w programie działania będą mieć na celu poprawę stanu zabytków oraz obszarów zabytkowych mających wpływ na środowisko kulturowe gminy Ulanów.

Gminny program opieki nad zabytkami ma na celu upowszechnianie wiedzy o zabytkach, wzbudzanie świadomości wspólnoty kulturowej oraz wzmacnianie poczucia tożsamości z „Małą Ojczyzną”.

Opracowany Program ma charakter otwarty, co umożliwia jego aktualizację w celu elastycznego odpowiadania na dokonujące się zmiany o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym.

Zasadą stanowiącą podstawę opracowania była spójność celów Programu z programami na poziomie krajowym, wojewódzkim i powiatowym na podstawie którego, można aplikować o dotacje celowe oraz fundusze strukturalne Unii Europejskiej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach.

2. PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Podstawę prawną opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami stanowi ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2024 poz. 1292 z późn. zm.), która mówi o obowiązku sporządzania przez samorządy wojewódzkie, powiatowe oraz gminne, na okres czterech lat programu opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 87 ustęp 3-5 wyżej wspomnianej ustawy Gminny Program Opieki nad Zabytkami przyjmuje rada gminy po jego wcześniejszym pozytywnym zaopiniowaniu przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Następnie program ogłoszony jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Art. 87 ust. 2 cytowanej ustawy, wyznacza cele opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami i są one następujące:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;

Dla realizacji wskazanych celów, program określa zasady dotyczące finansowania i inicjowania działań ochronnych w stosunku do środowiska kulturowego w skład którego wchodzi obiekty zabytkowe oraz tereny archeologiczne na terenie gminy Ulanów.

Nakłada ona także następujące obowiązki i uprawnienia:

1. uwzględniania w strategii rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 18 i 19),
2. uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 20),
3. prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art. 22 ust. 4),
4. przyjmowanie zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i powiadomienie o tym fakcie wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 33 ust. 1 i 2),

5. sporządzenia przez burmistrza gminy na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ust.1),
6. obowiązek przyjęcia przez radę miasta - gminnego programu opieki nad zabytkami (art.87 ust.3),
7. sporządzenia i przedstawienia radzie gminy sprawozdania z realizacji programu (art. 87, ust. 5).

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE.

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. – (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) w przepisach

Art. 5: „Rzeczpospolita Polska /.../ strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

Art. 6 ust. 1: „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz /.../ udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.

Art. 86: „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2024 poz. 1292 z późn. zm.)

Art. 4 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003r. wskazuje obowiązki organów administracji publicznej mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;

- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

W art. 5 ww ustawy zostały określone obowiązki właściciela lub posiadacza w zakresie opieki nad zabytkami polegające w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Natomiast art. 6 ust.1. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami mówi, że ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
  - a) krajobrazami kulturowymi,
  - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
  - c) dziełami architektury i budownictwa,
  - d) dziełami budownictwa obronnego,
  - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
  - f) cmentarzami,
  - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
  - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
  - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
  - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,

- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
  - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
  - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022r. poz. 2393),
  - f) instrumentami muzycznymi,
  - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
  - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
  - b) cmentarzyskami,
  - c) kurhanami,
  - d) relikami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.
2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Istotne jest także przy opracowywaniu gminnego programu opieki nad zabytkami uwzględnienie innych uregulowań prawnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, które znajdują się w wielu obowiązujących ustawach, w tym w:

1. ustawie z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2024r., poz. 1130),
2. ustawie z dnia 7 lipca 1994r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2025r., poz. 418 z późn. zm.),
3. ustawie z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2025r. poz. 647),
4. ustawie z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2024r., poz. 1478),
5. ustawie z dnia 21 sierpnia 1997r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2024r., poz. 1145),

6. ustawie z dnia 25 października 1991r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2024r., poz. 87),
7. ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. z 2025r., poz. 1338),
8. ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. z 2022, poz. 385 ze zm.),
9. Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2025r., poz. 1153)

Poza tym, należy również wziąć pod uwagę akty wykonawcze do ustawy o ochronie zabytków i o piece nad zabytkami, w tym:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 listopada 2020 roku w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U.2021, poz. 81)
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 29 września 2022 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz.U. 2022 poz. 2053)
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (tj. Dz.U. 2021 poz. 56)
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz.U. 2014 poz. 110)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz.U. 2004 poz. 259)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz.U. 2004 poz. 2153)

Zgodnie z art. 4 ustawą o ochronie zabytków i ochronie nad zabytkami za:

1. zabytek - uznaje się nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;

2. zabytek nieruchomy - – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
3. zabytek ruchomy - rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
4. zabytek archeologiczny - zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

W art. 4 czytamy, że ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organ administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczania zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

4.UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Rządowymi dokumentami tworzącymi ramę do mecenatu oraz nowoczesnej polityki względem materialnej poprawy stanu zabytków są:

- Krajowy Program Opieki nad zabytkami na lata 2023-2026

Celem głównym krajowego programu opieki nad zabytkami jest:

Ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości poprzez m.in.:

- model i system wartościowania zabytków;
- plany zarządzania dla pomników historii;
- wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych;
- system bezpieczeństwa zabytków;

- projektowanie konserwatorskie.

Cyfryzacja i podniesienie jakości prowadzenia postępowań administracyjnych poprzez m.in.:

- cyfryzację procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków;
- opracowanie i realizację programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.

Zwiększenie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków poprzez m.in.:

- wdrożenie i rozwój programu wsparcia zarządzania dziedzictwem archeologicznym (AZP+);
- digitalizację i udostępnianie zasobu archiwalnego;
- rozwój portalu zabytek.pl

Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego poprzez m.in.:

- włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach;
- kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego;
- wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom.

Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych poprzez m.in.:

- wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami;
- warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich;
- wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych;
- inwestycje w obiektach zabytkowych – szkolenia dla samorządów.

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju do 2030

Uchwałą Nr 125/2014 z dnia 24 czerwca 2014r. Rada Ministrów określiła koncepcje przestrzennego zagospodarowania kraju do 2030 roku, która będzie realizowana poprzez realizację celów szczegółowych:

Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.

Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.

Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.

Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.

Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.

Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Ulanów wykazuje zgodność zarówno z programami o charakterze wojewódzkim jak i powiatowym, a w szczególności z następującymi programami strategicznymi i ich celami:

- Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2022-2025

Uchwałą Nr LVI/972/22 Sejmik Województwa Podkarpackiego 28 grudnia 2022 r. przyjął Wojewódzki Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2022-2025. Jako główny cel strategiczny kolejnej edycji Programu należy uznać wzmacnianie systemu ochrony zabytków w celu kształtowania pamięci i szacunku dla przeszłości jako siły budującej więź społeczną i otwierającej nowe perspektywy rozwoju w przyszłości

Służyć temu mają następujące priorytety:

PRIORYTET 1 - Rozwijanie i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym, w tym o zabytkach oraz o roli dziedzictwa regionalnego w kształtowaniu bogactwa kulturowego kraju poprzez budowanie więzi społecznych oraz świadomości znaczenia i celów ochrony dziedzictwa kulturowego należy dostrzec i uwzględnić:

- promowanie wielokulturowego bogactwa, tożsamości lokalnej i regionalnej, także w sferze ochrony wartości niematerialnych;
- wykorzystanie i promocję miejsc światowego dziedzictwa i Pomników Historii w granicach województwa oraz budowanie sieci promocyjnej w odniesieniu do tych dóbr w skali krajowej i globalnej;
- wspieranie działań na rzecz poszerzenia Listy dziedzictwa światowego UNESCO

PRIORYTET 2 - Ochrona i zarządzanie dziedzictwem kulturowym, w szczególności zabytkami jako czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego województwa poprzez tworzenie między innymi parków kulturowych jako form ochrony krajobrazu kulturowego:

- Bieliny – zabudowa wsi z kościołem parafialnym, klasztorem ss. Dominikanek, zespołem dworsko-parkowym,
- Ulanów – zespół zabudowy małomiasteczkowej.

PRIORYTET 3 - Budowanie współpracy z organami państwowymi, samorządowymi, organizacjami pozarządowymi, środowiskiem kościelnym i osobami fizycznymi na rzecz intensyfikacji działań służących efektywnej ochronie i opiece nad zabytkami oraz niematerialnym dziedzictwem kulturowym województwa podkarpackiego.

Znaczącym obszarem współdziałania w ochronie i promocji dziedzictwa są szlaki kulturowe. Narzędziem realizacji Programu w tym zakresie są działania zmierzające do tworzenia nowych, tematycznych szlaków turystycznych: rowerowych, pieszych, samochodowych i wodnych uzupełniających obecną strukturę między innymi:

- Szlak Architektury Drewnianej,
- Szlak Chasydzki,
- Szlak wodny „Błękitny San”.

• Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego (Uchwała Nr LIX/930/18 z dnia 27 sierpnia 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Podkarp. z dnia 18 września 2018 r., poz. 3937) Sejmiku Województwa Podkarpackiego – perspektywa 2030

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego uchwalonego uchwałą Nr LIX/930/18 z dnia 27 sierpnia 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Podkarp. z dnia 18 września 2018 r., poz. 3937) Sejmiku Województwa Podkarpackiego ochrona dziedzictwa kulturowego będzie realizowana poprzez:

- zachowanie i ochronę zabytkowych obiektów i założeń przestrzennych,
- zachowanie i ochronę walorów przestrzeni w tym walorów krajobrazu kulturowego,
- zachowanie i ochronę współczesnego materialnego dziedzictwa kulturowego,
- rozwijanie sieci szlaków kulturowych, jako istniejącego elementu spajającego zasoby kulturowe województwa,

- ochronę pozostałych zasobów i elementów dziedzictwa kulturowego, w tym zasobów niematerialnych.

• **Strategia Rozwoju i Komunikacji Marketingowej Turystyki Województwa Podkarpackiego na lata 2020–2025**

Strategia Rozwoju i Komunikacji Marketingowej Turystyki Województwa Podkarpackiego na lata 2020–2025 jest dokumentem wyznaczającym kierunki rozwoju turystyki w regionie do 2025 roku. Traktuje ona turystykę jako branżę szczególną o interdyscyplinarnym wymiarze. Jej istotnymi składowymi są zarówno materialne atrakcje, infrastruktura oraz baza turystyczna, jak i niematerialne wartości, takie jak zwyczaje, kultura czy życzliwość mieszkańców.

Zakładane efekty realizowanych działań Strategii oddziaływać będą na:

- kształtowanie krajobrazu kulturowego rozumiane jako zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego, szczególnie w zakresie poprawy ładu przestrzennego i estetyki otoczenia;
- ochronę i kształtowanie zabudowy historycznych miast i miasteczek oraz układów ruralistycznych; zapobieganie degradacji i ochrona zasobów dziedzictwa przyrodniczego regionu, -poprawa stanu zachowania i ochrona obiektów oraz miejsc cennych kulturowo, m.in. poprzez wykorzystanie narzędzi prawa miejscowego a także przeciwdziałanie procesowi ich dewastacji i degradacji,
- utrzymanie wielokulturowego bogactwa, tożsamości lokalnej i regionalnej m.in. poprzez działania o charakterze edukacyjnym i popularyzatorskim, w tym wspieranie folkloru i sztuki ludowej oraz ochronę wartości niematerialnych,
- stworzenie systemu i procedur w celu funkcjonalnego zarządzania kulturą, dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym, z uwzględnieniem rozwoju partnerstwa sektora publicznego, pozarządowego i prywatnego, poprawy funkcjonowania instytucji kultury i ochrony zabytków,
- badanie i dokumentowanie regionalnego dziedzictwa kulturowego oraz jego upowszechnianie i promocja dla zastosowań utylitarnych,
- utworzenie w woj. podkarpackim wyspecjalizowanej instytucji kultury, zajmującej się historią i dziedzictwem Kresów,
- wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzynarodowej w zakresie ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego,

-promocję najcenniejszych elementów dziedzictwa kulturowego z wykorzystaniem dostępnych w tym zakresie instrumentów typu kampanie informacyjne regionalne i ogólnopolskie, akcje promocyjne, konferencje, debaty, sympozja, eksperymenty, badania.

4.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu.

Powiat Nizański nie opracował Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami. Jednostkowe informacje na temat działań zmierzających do ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego powiatu odnaleźć można w:

• Strategia Rozwoju Powiatu Nizańskiego na lata 2016-2023

Strategia Rozwoju Powiatu Nizańskiego została przyjęta Uchwałą Rady Powiatu Nizańskiego Nr XXVII/130/2016 z dnia 9 września 2016r. W omawianej strategii działalność samorządu w latach 2016-2023 koncentrować się będzie na:

1. Aktywizacji gospodarczej i rozwój rynku pracy.
2. Ochronie zdrowia i pomoc społecznej .
3. Bezpieczeństwie i porządku publicznym.
4. Turystyce, sporcie, promocji i dziedzictwie kulturowym.
5. Oświata i wychowanie.
6. Infrastrukturze technicznej i spójności przestrzennej.
7. Rolnictwie, leśnictwie, ochronie środowiska i geodezji.
8. Współpracy z innymi podmiotami.

• Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Partnerstwo dla Ziemi Nizańskiej”

W lokalnej strategii rozwoju lokalnego Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Nizańskiej” na lata 2023-2027.

Wykorzystanie zasobów LGD, w tym zasobów kulturowych, rekreacyjnych i turystycznych poprzez:

1. Zagospodarowanie miejsc związanych z dziedzictwem obszaru LGD w tym z dziedzictwem kulinarnym, produktami lokalnymi, historią i tradycyjnymi.
2. Wspieranie infrastruktury turystycznie i rekreacyjnej.
3. Wspieranie podmiotów działających w sferze kultury i edukacji.

5. UWARUNKOWANIA OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO WYNIKAJĄCE Z GMINNYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH I PLANISTYCZNYCH

Podstawowymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi są:

1. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego.
2. Miejscowe plan zagospodarowania przestrzennego na obszarze gminy i miasta Ulanów.
3. Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Ulanów.

5.1. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy i Miasta Ulanów

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Ulanów przyjęte zostało przez Radę Miejską w Ulanowie uchwałą nr XXII/156/2001 z dnia 30 kwietnia 2001r.

Opracowanie stanowi dokument planistyczny określający kierunki rozwoju społeczna - gospodarczego oraz polityki przestrzennej gminy i miasta, w którym zawarto między innymi uwarunkowania wynikające z jakości środowiska kulturowego:

- Zachowane zespoły i obiekty zabytkowe oraz historyczne układy przestrzenne określają tożsamość kulturową gminy, stanowią bardzo ważny element w zagospodarowaniu przestrzennym gminy.
- Wymienione obiekty sakralne oraz dwór w Bielinach są użytkowane zgodnie z przeznaczeniem, na bieżąco remontowane, są w dobrym stanie technicznym.
- Obiekty architektury drewnianej, często nie użytkowane są generalnie w złym stanie technicznym wymagają znacznych nakładów finansowych na remonty.
- Wszystkie zewidencjonowane obiekty zabytkowe powinny być dokładnie zinwentaryzowane.
- Zabytkowe cmentarze powinny być otoczone szczególną ochroną – cmentarze nieużytkowane (żydowski w Ulanowie) zagrożone dewastacją i całkowitym zniszczeniem. Wartościowe, najstarsze nagrobki powinny być zabezpieczone oraz rewaloryzowane.
- Obszary w granicach wyznaczonych stref ochrony konserwatorskiej w Ulanowie i Bielinach powinny być objęte opracowaniami m.p.z.p., aby określić szczegółowo zasady zagospodarowania w nich obowiązujące.
- Na obszarach najcenniejszych stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków powinny być przeprowadzone sondażowe wykopaliska archeologiczne.

- Stanowiska archeologiczne zagrożone zniszczeniem w Ulanowie i w Bielinach powinny być zabezpieczone.
- Wszystkie zewidencjonowane obiekty zabytkowe powinny być otoczone opieką, na bieżąco remontowane.
- Potrzeba dostosowania kubatury i formy nowych budynków do już istniejących, zwłaszcza w sąsiedztwie obiektów zabytkowych.

5.2. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego na obszarze Gminy i Miasta Ulanów

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego zostały przyjęte przez Radę Miejską w Ulanowie Uchwałą nr IX/58/2003 z dnia 9 września 2003r. stanowiąc zmianę miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ulanów zatwierdzonego Uchwałą Nr IV/10/88 Rady Narodowej Miasta i Gminy Ulanów z dnia 14 listopada 1988r. w którym zawarto ustalenia dotyczące ochrony wartości kulturowo-krajobrazowych.

- Wszelkie prace i roboty przy obiektach zabytkowych oraz prace wykopaliskowe w rejonie stanowisk archeologicznych mogą być prowadzone wyłącznie za zezwoleniem władz konserwatorskich oraz pod ich nadzorem, a projekty budowlane przed ich zatwierdzeniem wymagają konserwatorskich uzgodnień.

- Ochronie konserwatorskiej podlegają również historyczne zespoły zieleni:

- Ulanów – zieleń wysoka Rynku.
- Bieliny - park podworski, zieleń cementarna. Niedopuszczalne są zmiany historycznego układu oraz niszczenie zieleni.

5.3.Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Ulanów

W strategii rozwoju Gminy Ulanów przyjętej na lata 2016-2020 określone zostały obszary/ cele strategiczne/ służące rozwojowi gminy:

I –Poprawa systemu usług publicznych, warunkujący podniesienie jakości życia i pracy mieszkańców,

II – Budowa silnego i efektywnego systemu edukacji i informacji.,

III – Wsparcie kultury i ochrona lokalnych tradycji, obyczajów i historii.,

IV –Rozwój potencjału turystycznego i ochrona zasobów środowiskowych .

Celami zawartymi w Strategii a zbieżnymi z działaniami Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami są:

- Poprawa stanu infrastruktury kultury.

- Rozwój form popularyzacji lokalnego dziedzictwa kulturowego.
- Aktywizacja lokalnej społeczności w działania na rzecz ochrony lokalnej tradycji i historii.

6. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY I MIASTA ULANÓW

6.1. Rys historyczny miasta i gminy Ulanów.

Już w czasach prehistorycznych ludzie zamieszkiwali tereny położone w okolicy ujścia Tanwi do Sanu. Podczas prowadzonych tu badań archeologicznych odkryto narzędzie z epoki brązu (1700–700 p.n.e.), a także cmentarzysko charakterystyczne dla ludów kultury łużyckiej. Osadnictwo tego okresu skupiało się w dolinach głównych rzek, było nietrwałe, wielokrotnie zanikało. We wczesnym średniowieczu zamieszkiwało tu słowiańskie plemię łądzian. W drugiej połowie IX w. teren ten znalazł się w strefie wpływów państwa Wielkomorawskiego, a w X w. wszedł w skład tworzącego się polskiego państwa Piastów.

Pierwsza wzmianka w dokumentach na temat miejscowości obecnej gminy Ulanów pochodzi z XIV w. i dotyczy wsi Bieliny. Jan Długosz, w swoich kronikach pisał o pierwszym właścicielu Bielin Janie Jugoszowskim. Miejscowe tradycje przypisuje się wsi Bieliny ponad tysiącletnią historię. W 997r. miał tu zatrzymać się św. Wojciech podczas swojej misyjnej podróży z Czech do Polski i Prus. W pobliżu ujścia Tanwi istniała w średniowieczu osada z targowiskiem nadrzecznym. Położona była na szlakach handlowych, wodnym i lądowym wzdłuż Sanu, będących częścią drogi z Wielkopolski do Przemysła i dalej nad Morze Czarne. Mieszkająca tu ludność zajmowała się flisactwem i wyrobem statków rzecznych, kwitł handel zbożem. W XVI w. właścicielem tej ziemi był ród Sieniawskich, który utrzymywał tu własny pułk ułanów. Wielu badaczy historii Ulanowa twierdzi, że fakt ten miał wpływ na ukształtowanie się obecnej nazwy miasta.

7 IV 1616r. Stanisław Uliński, cześnik przemyski uzyskał dla osady przywilej miejski od króla Zygmunta III Wazy. Lokacja nastąpiła na prawie magdeburskim. Nowe miasto otrzymało nazwę Ulina, które z czasem przekształciło się w Ulinów, a później Ulanów. Korzystnie położone miasto szybko się rozwijało, zbudowano nowe spichlerze, rozbudowano przystań, powstały pierwsze cechy: krawców i szewców. Już w XVII w. powstały w Ulanowie dwa kościoły: pod wezwaniem

św. Jana Chrzciciela, ufundowany przez Jana Hilarego Ulińskiego, oraz kościół Flisacki, położony na miejscowym cmentarzu. Miasto należało (aż do 1928 r.) do parafii Bieliny leżącej na terenie dekanatu rudnickiego.

Od początku istnienia Ulanów był silnym ośrodkiem transportu rzeczno- wodnego. Tej dziedzinie gospodarki zawdzięcza sławę i rozkwit od XVII do XIX w. istniały tu warsztaty szkutnicze specjalizujące się w budowie galarów. Miasto było portem rzeczno- wodnym, w którym spławiano wełnę, zboże i inne towary pochodzące z rozległych terenów ziemi Bełskiej, Podola, ziemi Czerwieńskiej. Ulanów był wówczas prawdziwą stolicą polskiego flisactwa. Działały tu cechy retmański i sternicki, które przygotowywały ludzi do spławu drewna Sanem, Wieprzem, Bugiem, Narwią i Wisłą do Torunia i Gdańska. Ulanów nazywano wówczas często „Małym Gdańskiem”.

Rozwój miasta hamowały nieco wojny przetaczające się przez terytorium Polski. Podczas „Potopu” w 1656 r., wojska szwedzkie pod dowództwem króla Gustawa, wycofujące się wzdłuż Sanu spod Jarosławia zrabowały i częściowo spaliły Ulanów. Również podczas wojny północnej różne wojska łupiły miasto. Po I rozbiórce Polski (1772 r.) ziemie obecnej gminy Ulanów trafiły do zaboru austriackiego. Administracyjnie podlegały cyrkułowi rzeszowskiemu w Królestwie Galicji Lodomerii, Ulanów był lokalnym centrum administracyjnym – siedzibą urzędu dominialnego. Podczas wojny polsko- austriackiej, w maju 1809r., w Ulanowie stacjonował krótko ks. Józef Poniatowski. Dowódca wojsk Księstwa Warszawskiego wydał w tym czasie odezwę do „obywateli galicyjskich”. Wzywano w niej Polaków mieszkających na terenie zaboru austriackiego do wstępowania w szeregi wojska polskiego.

Rozporządzeniem z dnia 8 października 1850 roku w całej Galicji wprowadzony został nowy podział administracyjny. Jego wcielanie w życie przypadło na lata 1850-1855. W wyniku wspomnianej reformy w zachodniej Galicji wprowadzono 98 sądów powiatowych a w ich granicach powstały urzędy powiatowe na czele których stali starostwie. W północno- zachodniej części Galicji powołano do życia powiaty z siedzibami m.in. w Tarnobrzegu, Rozwadowie, Nisku, Ulanowie czy Sokołowie. Ulanów utracił swój statut miasta powiatowego w ramach kolejnej reformy administracji politycznej w Królestwie Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim i księstwami Oświęcimskim i Zatorskim, wprowadzonej Rozporządzeniem ministerium stanu z 23 stycznia 1867 roku. Od tego czasu Ulanów wszedł w skład powiatu niżańskiego.

Miasteczko Ulanów w II połowie XIX wieku kilkakrotnie nawiedzały pożogi. Największy z nich miał miejsce 3 sierpnia 1886 roku o godzinie 15.15, kiedy to w domu żydowskiego piekarza, położonym w najgłębszej zabudowanej

części miasteczka wznicił się ogień. Rozprzestrzenianiu pożaru sprzyjały panujące wówczas warunki wietrzne. W przeciągu kwadransa ogniem zajętych zostało 171 domów mieszkalnych z zabudowaniami gospodarczymi i 41 stodoł z tegorocznymi zbiorami. Jedynie dzięki okolicznym strażom z Rudnika, Niska i Kopek udało się pożar opanować. Kolejne pożary nawiedzały Ulanów w latach 1887, 1889, 1892, 1898, 1900, 1904 i 1905. Spośród wymienionych pożarów do najgroźniejszych należał ten z 1892 roku, kiedy to w przeciągu czterech godzin spłonęło doszczętnie 101 drewnianych domów mieszkalnych.

Okres autonomii galicyjskiej wiąże się także z powstaniem nowych organizacji takich jak Ochotnicza Straż Pożarna, czy Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” otwarte dnia 23 października 1910 roku z inicjatywy Dzieciołowskiego - notariusza i Romana Wolańskiego – poczmistrza, który zarazem pełnił funkcję pierwszego jego prezesa. Wówczas na terenie miasteczka oraz dzisiejszej gminy powstają pierwsze czytelnie Towarzystwa Oświaty Ludowej: w Ulanowie (1889 r.) i Bielinach (1902 r.)

Pierwsza wojna światowa przyniosła dla Ulanowa znaczne zniszczenie. Spalony został rynek i część miasta, liczba ludności spadła o około 30%. W niepodległej Polsce tereny obecnej gminy Ulanów znalazły się w obrębie powiatu niżańskiego w województwie lwowskim.

Od końca XIX w., na skutek rozwoju kolei żelaznej i przetrzebienia lasów, żegluga rzeczna oparta na transporcie towarów na rzece San ustała. Po I wojnie światowej żegluga rzeczna ograniczała się do spławiania drewna tratwami do Gdańska. W połączeniu ze zniszczeniami wojennymi spowodowało to spadek znaczenia Ulanowa i w konsekwencji utratę praw miejskich w 1934 r.

W okresie międzywojennym na terenie miasteczka powstają nowe organizacje, w tym pierwsze w powiecie niżańskim Koło Stronnictwa Narodowego założone w 1937 roku, które rok później w dniu 15 sierpnia zorganizowało wraz z okolicznymi wioskami uroczysty obchód 18-tej rocznicy „Cudu nad Wisłą”. W 1938 roku zorganizowane zostało Koło Związku Rezerwistów Armii Halera, do którego zapisało się 30 członków, którego prezesem został ppor. rez. Jan Kukulski.

We wrześniu 1939r. Ulanów doznał znacznych zniszczeń. W wyniku niemieckich bombardowań i działań wojennych został zniszczony m.in. most na Sanie odbudowany dopiero w 1958r. W czasie okupacji hitlerowskiej w okolicach Ulanowa działali aktywnie polscy partyzanci. Były to między innymi oddziały dowodzone przez „Ojca Jana” i „Kmicica”.

W latach powojennych gmina Ulanów znalazła się w województwie rzeszowskim. Na początku lat 50-tych Ulanów został zelektryfikowany, a w 1958r. odzyskał utracone przed wojną prawa miejskie.

Na skutek reformy administracyjnej w 1975 r. gmina Ulanów znalazła się w granicach województwa tarnobrzesckiego, a po kolejnej reformie w 1999r. jako część powiatu nizańskiego znalazła się w województwie podkarpackim.

6.2.Obiekty i tereny chronione prawem

Prawną ochroną objęte są obiekty wpisane do rejestru zabytków.

Osadnictwo i zabytkowe układy komunikacyjne:

- Układ urbanistyczny i krajobrazowy miasta Ulanów obejmujący zabudowę, krajobraz i ukształtowanie terenu w granicach wyznaczonych stref ochrony konserwatorskiej: ścisłej ochrony konserwatorskiej oraz ochrony konserwatorskiej krajobrazu i powiązań widokowych. Układ urbanistyczno – krajobrazowy Ulanowa jest wynikiem lokacji miasta w 1616 r. u ujścia Tanwi do Sanu oraz dalszego jego rozwoju jako ośrodka flisactwa z siatką przecinających się pod kątem prostym ulic oraz kwadratowym rynkiem w centrum. W narożu rynku zabytkowy drewniany kościół parafialny. Przy wszystkich ulicach zabudowa drewniana i murowana z II połowy XVIII w. – końca XIX w.

Całość tworzy zespół architektoniczno – urbanistyczny, przykład niewielkiego ośrodka rzemieślniczo – handlowego z tego okresu (Nr rejestru 217/A z 22 czerwca 1984 r.).

Architektura i budownictwo:

- **Kościół parafialny pw. Św. Jana Chrzciciela wraz z dzwonnica i ogrodzeniem w Ulanowie.**

Pierwotny kościół w Ulanowie zlokalizowany przy rynku nowo założonego miasta datowany jest na okres przed 1636 rokiem. Obecna drewniana świątynia datowana jest na lata 50-te XVII wieku. W późniejszym czasie kościół rozbudowany został od strony zachodniej i południowej o przedsionki. W latach 1724-1726, 1750-1751 i 1758 poddawany był pracom remontowym, kiedy to dwukrotnie wymieniano pokrycie dachowe i wzmocniono fundamenty (1724, 1750) oraz wykonano sygnaturkę (1758 r.). Jest to także czas kiedy kościół wzbogaca się o nowe boczne ołtarze zlokalizowane w nawie. Konsekracja kościoła miała miejsce w 1750 roku. W 3 ćw. XIX wieku wzniesiona została przy kościele

dzwonnica a teren dawnego cmentarza przykościelnego ogrodzono pełnym murem. W 1901 roku na kościele wykonane zostało nowe pokrycie dachu z blachy. Następne prace remontowo – konserwatorskie podejmowane były w latach 1959 i 1976-79. Podczas ostatnich z wymienionych prac przebudowano zakrystię, wymieniono pokrycie i szalowanie ścian a także przeprowadzono prace konserwatorskie przy zabytkowym wystroju i wyposażeniu kościoła. W 1990 roku w czterech kapliczkach znajdujących się w murze ogrodzeniowym wykonane zostały przez art. rzeźb. Stanisława Lenara w technice sgraffita przedstawienia czterech ewangelistów. W latach 1999-2000 przeprowadzone zostały prace remontowo-konserwatorskie przy szalowaniu kościoła oraz ogrodzeniu przykościelnym.

Wnętrze kościoła pokrywają malowidła wykonane na papierze przyklejonym do drewnianego zrębu, wykonane w 1868 roku przez L. Karpinala. Malowidła utrzymane są w stylistyce barokowej z interesującymi scenami flisackimi i widokami Ulanowa, które już dwukrotnie poddawane były kompleksowej konserwacji na przestrzeni ostatniego półwiecza tj. w latach 1976-79 i 2022-25.. Na suficie nawy głównej znajduje się kopia obrazu Hansa Memlinga „SĄD OSTATECZNY” z wizerunkami czterech apostołów ewangelistów wokół, na skosach umieszczone są malowidła przedstawiające sześć sakramentów świętych z mieszkańcami Ulanowa w strojach z XVIII w. W nawie bocznej lewej znajduje się ołtarz poświęcony św. Barbarze patronce flisaków z malowidłami na ścianach przedstawiające męczeństwo Św. Barbary oraz pogorzelnia, ołtarz ma dwa obrazy wewnętrzny oraz ruchomy zewnętrzny, oba przedstawiają wyobrażenie św. Barbary. W otoczeniu ołtarza św. Barbary znajduje się kopia tronu św. Piotra z Watykanu wykonana z czarnego dębu. Jest to dar flisaków dla Ojca Świętego św. Jana Pawła II w czasie jego wizyty w Sandomierzu w 1999r. W nawie znajduje się ołtarz Serca Pana Jezusa, dawniej św. Antoniego. W nawie bocznej prawej znajduje się ołtarz poświęcony Maryi. Obraz główny przedstawia NMP natomiast ruchomy zewnętrzny wyobraża św. Rodzinę. Z luźnych postaci mamy św. Krzysztofa z Dzieciątkiem, św. Jacka z figurą NMP z wiatykiem, bł. Bronisławę z klasztoru Zwierzynieckiego nad Wisłą. Prezbiterium przedstawia sceny ze starego testamentu. Na ścianach bocznych znajdują się trzy obrazy mówiące o tym czym zajmowali się ówcześni mieszkańcy Ulanowa. Flisak oddający się w opiekę Rodzinie Świętej - flisactwo, Noe budujący arkę - szkutnictwo, Jezus Chrystus na jeziorze - rybołówstwo. Obraz ołtarza głównego przedstawia Królową Anielską z św. Janem Chrzcicielem i św. Janem. Przy chrzcielnicy znajduje się najstarszy element wystroju wnętrza kościoła,

stawa obraz św. Anny Samotrzcę z postaciami rodziny Ulińskich założycielami miasta i fundatorami kościoła. Prezbiterium od nawy głównej przedzielone jest tzw. tańczą, belką z postacią Chrystusa na krzyżu z napisem „NIECH KAŻDY PAMIĘTA O TWOJEJ OFIERZE”. Do 1928 roku Ulanów przynależał do wiekowej parafii w nieodległych Bielinach, kiedy to decyzją biskupa przemyskiego utworzono oddzielną jednostkę parafialną z siedzibą przy kościele pw. św. Jana Chrzciciela w Ulanowie. Kościół halowy trzynawowy. Prezbiterium zamknięte trójbocznie, od zachodu i południa do korpusu nawy przylegają przedsionki. Do prezbiterium od strony północnej i południowej przylegają pomieszczenia zakrystii (dawnej i nowej). Nad prezbiterium dach wielospadowy. Nad nawami oraz kruchtami dachy dwuspadowe. Zakrystia południowa (nowa) nakryta dachem pulpitowych, zakrystia północna (dawna) z nadbudowanym pomieszczeniem tzw. skarbcza, nakryta dachem dwuspadowym o prostopadłym układzie połaci. Kościół wzniesiony z drewna modrzewiowego, o konstrukcji wieńcowej, zwężowanej na jaskółczy ogon z obciętymi ostatkami. Na zewnątrz szalowany jest deskami w układzie pionowym, maskowanymi w miejscu łączeń listwami. Podwaliny osłonięte są fartuchem. Zręby wsparte są na podmurówce, wzmocnione lisicami. Prezbiterium i nawy kościoła nakryte są stropami drewnianymi z fasetą i sklepieniami pozornymi, lustrzanymi. Podłogi drewniane i parkiet. Od strony południowo-zachodniej chór muzyczny wsparty na dwóch słupach.

Kościół z przylegającym place otoczony jest niskim murem wybudowanym z cegły i kamienia, nakrytym daszkiem pulpitowym. Teren ten do końca XVIII był cmentarzem przykościelnym. Na mocy dekretu wydanego przez władze austriackie cmentarz został przeniesiony poza granice miasta w miejsce obecnego cmentarza przy kościele pw. Św. Trójcy. W północno - zachodniej części ogrodzenia zlokalizowana jest brama główna. Od zachodu i południa są bramki. W ciągu ogrodzenia, po stronie północnej wzniesiona jest parawanowa, trójprzęsłowa dzwonnica, zwieńczona uskokowym szczytem. Dzwonnica jest murowana z cegły, tynkowa a jej elewacje dekorowane są profilowanymi gzymsami. Oryginalne XVIII wieczne dzwony dzwonnicy podczas I wojny światowej zostały skonfiskowane na potrzeby wojny. Trzy z obecnie używanych dzwonów zostały ufundowane w latach dwudziestych, czwarty został zawieszony w latach osiemdziesiątych XX wieku. .

Zespół kościoła parafialnego w Ulanowie wpisany jest do rejestru zabytków pod poz. A-215 decyzją z dnia 26 maja 1978 r.

- **Kościół pw. Św. Trójcy tzw. Flisacki w Ulanowie.**

Wzniesiony prawdopodobnie w 1690 roku. Po raz pierwszy wzmiankowany w kronice kościoła parafialnego w Belinach pod 1733 rokiem. Zachował się w niej też odpisu aktu erekcyjnego z dnia 20 lutego 1743 roku spisane w Zamościu, który to odpis wykonał ks. Józefa Michalskiego – wikariusz bieliński. Dowiadujemy się z niego, że fundatorem kościoła był Jędrzej Zamoyski, wojewoda smoleński, który na ten cel przeznaczył 420 florenów polskich. Przez pewien okres czasu kościół raczej kaplica dworska została przekazana w użytkowanie grekokatolikom którzy zamieszkiwali Ulanów. Oni to na potrzeby sprawowania kultu religijnego rozbudowali kaplicę o przedsionek z dwiema wieżyczkami poświęcając go św. Trójcy. Nazwę tą kościół zachował do dnia dzisiejszego. Wnętrze kościoła wypełnione jest tzw. polichromią komiksową z napisami w języku polski, łacinie i grece. Z aktu erekcyjnego dowiadujemy się również, że zlokalizowany został on na gruncie zwanym „Oksówka”. Konsekracji zaś kościoła dokonał sufragan krakowski biskup Kunicki. W 1856 roku kościół był restaurowany, zaś w latach 70-tych XX wieku wystrój i wyposażenie kościoła zostały poddane konserwacji. Dnia 29 marca 2002 roku kościół został uszkodzony w wyniku pożaru. Jeszcze w tym samym roku poddany został kapitalnemu remontowi obejmującemu wymianę fundamentów, wykonanie izolacji poziomej, wymianę zmurszałych elementów ścian i podwalin, wymianę fartucha gontowego, więźby dachowej, rekonstrukcję ściany południowej prezbiterium i jego absydy, rekonstrukcję sklepienia pozornego nad nawą główną i prezbiterium, oraz stropu nad zakrystią, zmianę pokrycia dachowego z blachy cynkowej na gont łupany, kryty podwójnie, pokrycie sygnaturki i hełmów wież blachą miedzianą, likwidację orynnowania, wymianę stolarki okiennej na nową zgodnie z oryginałem. W kolejnych latach pracami konserwatorskimi i rekonstrukcyjnymi objęte było nadpalone wyposażenie kościoła.

Kościół wzniesiony jest z bali modrzewiowych w konstrukcji wieńcowej, zwęglowany na jaskółczy ogon z obcięzonymi ostatkami. Szalowany deskami w układzie pionowym, maskowanymi na łączeniu listwami. Podwalinowe zręby osłonięte są fartuchem. Z obu stron ściany wzmocnione są lisicami. Wnętrze przykryte jest sklepieniami drewnianymi, kolebkowymi, pozornymi. Podłogi na drewnianych legarach. Więźba dachowa drewniana, krokwiowa, wzmocniona zastrzałami i ryglami. Drzwi klepkowe i okna ramowe, wielokwaterowe drewniane. Na kościele i prezbiterium dach gontowy, na wieżach blacha miedziana. Kościół wpisany jest do rejestru zabytków pod poz. A-216 decyzją z dnia 12 czerwca 1978 r.

- **Kościół parafialny pw. Św. Wojciecha w Bielinach wraz z dzwonnica i ogrodzeniem z dwiema bramkami,**

Kościół wzniesiony został w II połowie XVIII w.. Jego budowa rozpoczęła się w latach 60-tych XVIII wieku. Był też pierwszym murowanym kościołem w tej miejscowości. Co najmniej trzy wcześniejsze drewniane kościoły uległy spaleni w wyniku pożarów w 1662 r., 1711 r. i 1753 roku. Obecna świątynia wzniesiona została w stylu barokowym z fundacji księżnej Elżbiety Anny Dulskiej, córki Michała Korybuta Wiśniowieckiego. Konsekracji kościoła dokonał w 1852 roku ordynariusz przemyski biskup Franciszek Ksawery Wierzchlejski. Prawdopodobnie w 1 poł. XIX wieku teren cmentarza przykościelnego otoczony został pełnym murem ogrodzeniowym wraz z dzwonnica. W latach 90-tych XIX wieku wnętrze świątyni poddane został pracom restauratorskim przez rzeźbiarza Ferdynanda Majerskiego i Teofila Kopystyńskiego pod kierunkiem architekta Zygmunta Hendla. Kościół nie jest obiektem orientowanym. Jego prezbiterium skierowane jest w kierunku zachodnim. Jest obiektem jednonawowym z dwoma kruchtami od strony wschodniej i południowej. Część prezbiterialna węższa od części nawowej. Zarówno nawa jak i prezbiterium nakryte są dachami dwuspadowymi. W zachodniej części kalenicy dachu nawy zlokalizowana jest sygnaturka. Kościół murowany jest z cegły i kamienia. Frontowa elewacja kościoła dwukondygnacyjna. W dolnej kondygnacji elewacja dzielona jest czterema pilastrami na trzy pola, z których środkowe zajmuje okno, zaś boczne dwie nisze z rzeźbami świętych Piotra i Pawła. Pilastry podtrzymują belkowanie. Górna kondygnacja zwieńczona jest trójkątnym tympanonem, po bokach ograniczona spływami, zaś centralne jej pole zajmuje ściana z podziałem ramowym. Elewacje boczne nawy oraz prezbiterium podzielone w układzie pionowym pilastrami podtrzymującymi uproszczone belkowanie. Kruchty dekorowane są na narożach pilastrami i gzymsami podokapowymi. W elewacji wschodniej południowej kruchty znajduje się wnęka arkadowa z niszą i krucyfiksem. Wnętrze zarówno nawy jak i prezbiterium przykryte jest sklepieniem kolebkowym z lunetami. Sklepienia kolebkowe występują również w kruchcie południowej oraz korytarzach przy prezbiterium oraz w zakrystii. W części wschodniej nawy chór muzyczny. Ściany oraz sklepienia prezbiterium, nawy oraz krucht jeszcze w 2 poł. XVIII wieku pokryte został iluzjonistyczną polichromią utrzymaną w stylu barokowym. W tym samym czasie kościół wzbogacony został o ruchome wyposażenie, na które składa się ołtarz główny, ołtarze boczne, ambona i chrzcielnica. Z II połowy XIX wieku pochodzą organy wykonane przez zakład organmistrzowski Aleksandra Żebrowskiego ze Lwowa. W ostatniej dekadzie XIX wieku wnętrze kościoła przeszło gruntowną restaurację

przeprowadzoną przez artystę malarza Teofila Kopystyńskiego. Kolejne prace konserwatorskie malowideł ściennych przeprowadzone zostały w latach 70-tych XX wieku oraz w latach 2014-2016. Na ścianach nawy znajdują się epitafia upamiętniające osoby związane z historią kościoła i miejscowości tj. Elżbietę z Wiśniowieckich Zamoyską (zm. 1770 r.), Józefa Wandalina hr. Mniszech (zm. 1797 r.), Alfonsa Roberta Wandalina hr. Mniszech i Aleksandra Wandalina hr. Mniszech (zm. 1791 r.), Stefana Prawdzic Sekowskiego (zm. 1910 r.).

Zespół kościoła parafialnego w Bielinach wpisany jest do rejestru zabytków pod poz. A-66 decyzją z dnia 02.08.1982 r.

- **Dwór z parkiem w Bielinach wraz ze strefami ochrony konserwatorskiej.**

Zespół został rozplanowany w XVII w., przebudowa w I połowie XIX w., zespół dworski Mniszchów i Czartoryskich, obejmuje: dwór, oficynę, rządówkę, spichlerz oraz park. W parku zachowane fragmenty reliktowych zadrzewień (lipy z XVIII w.) oraz oryginalne cechy ogrodów w stylu angielskim z relikdami ogrodów francuskich ze stawami i kanałami mającymi połączenie z rzeką San. Po II wojnie światowej obiekty miały kilku właścicieli min. Szkoła Podstawowa w Bielinach, Kombinat Huta Stalowa Wola. Po przeniesieniu szkoły do nowo wybudowanych budynków dwór ulegał systematycznej dewastacji/ m.in. pożar w jednej z dawnych klas doprowadził do zawalenia stropu/. W latach osiemdziesiątych XX wieku zostaje sprzedany przez Gminę Ulanów prywatnemu właścicielowi, który podejmuje remont / skucie starych tynków, położenie gontu na dachu budynku, wykonanie posadzek / ze względu finansowych przerywa dalszy remont. Zaniechanie prac remontowych i konserwatorskich przy dworze doprowadziło do jego systematycznego niszczenia. W roku 2016 Gmina Ulanów odkupuje dwór od osób prywatnych, przytupując do prac związanych zabezpieczeniem budynku przed dalszą degradacją. W roku 2022 pozyskuje środki na remont zespołu dworsko - parkowego w Bielinach pn: realizuje projekt pn. „Remont zespołu dworsko-parkowego w Bielinach w celu rozszerzenia oferty kulturalnej Gminy Ulanów” w ramach Programu „Kultura” Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2014-2021. W budynku zostały wykonane nowe piece kaflowe, instalacje elektryczne, wodno-kanalizacyjne, izolacja, wylane nowe bądź wyrównane posadzki, zabezpieczone drewniane sufity, prace stolarskie (boazeria) w bibliotece i tynki na ścianach. W piwnicach dworu wyłożono posadzki płytkami i wymalowano ściany, zachowując charakterystyczne łuki w przejściach i w sufitach, wnęki oraz widoczne kamienie fundamentu. Na poddaszu przygotowane są dwie przestronne sale. Budynek dostosowany

jest dla osób niepełnosprawnych, zamontowana jest widna umożliwiająca swobodny dostęp do głównych pomieszczeń budynku osobom poruszającym się na wózku inwalidzkim. Zespół położony na skarpie północno – zachodniej krawędzi Roztocza oraz niższym terenie zalewowym Sanu. Wyznaczono granice ochrony zabytkowego założenia, granice ochrony ekologicznej oraz granice ochrony zewnętrznych powiązań widokowych (Nr rejestru 65/A z 30.03.1977r. oraz 15.04.1985r.).

- **Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Onufrego i Niepokalanego Serca NMP (d. cerkiew grekokatolicka p.w. Św. Onufrego) w Dąbrówce** składająca się z drewnianej świątyni wzniesionej około 1764 roku jako cerkiew grekokatolicka oraz murowanej dzwonnicy – bramy z XIX wieku, usytuowanych na terenie cmentarza przycerkiewnego. W roku 1945 utworzono z cerkwi wikariat-ekspozyturę parafii rzymskokatolickiej w Kurzynie Średniej. Parafię pw. Św, Onufrego i Niepokalanego Serca NMP erygowano w 1946 roku. Kościół drewniany, konstrukcji zrębowej, zwęglowany na jaskółczy ogon. Ostatki odcięte. Oszalowany deskami w układzie pionowym. Ściany zewnętrzne i wewnętrzne wzmocnione liściami. Podwaliny osłonięte daszkiem okapowym wykonanym z desek. Wewnątrz stropy płaskie w nawie z ukosami w zakrystii i kruchcie balkonowy. Stolarka drzwiowa drewniana, futrynowa. Dwuskrzydłowa, płycinowa. Drzwi od zachodu z babińca do nawy profilowane z napisem ruskim. Beka tęczowa drewniana, profilowana, barokowo wygięta dźwigająca krucyfiks. Nad belką od strony prezbiterium napis w języku rosyjskim i data 1889. Kościół jednonawowy z nawą nieznacznie poprzecznie wydłużonego prostokąta. Prezbiterium wyższe od nawy, prostokątne zamknięte trójbocznie przy nim od południa prostokątna zakrystia. Elewacja frontowa zachodnia jednoosiowa, symetryczna, z głównym otworem wejściowym w osi osłonięty babińcem. Elewacja boczna północna trójosiowa, południowa czteroosiowa a wschodnia (tylna) gładka. Ściany wewnątrz pokryte polichromią z 1883 roku z przedstawieniami: Św. Józefa Narodzenia Pańskiego, Pokłonu Pasterzy, Chrztu Jezusa w Jordanie, św. Piotra, św. Michała, Św. Pawła, Sądu Ostatecznego, wniebowzięci Matki Boskiej. Wyposażenie to ołtarz główny z bramkami barokowy z obrazem Przemienienia Pańskiego wg. Rafaela, dwa ołtarze boczne późnobarokowe, ambona z baldachimem barokowa, konfesjonał trójdzielny, dwa feretryny barokowe, krucyfiks późnobarokowy, rzeźba św. Józefa drewniana późnobarokowa, dwa metalowa krzyże ołtarzowe.

Wyposażenie i wystrój obecnego kościoła parafialnego p.w. św. Onufrego i Niepokalanego Serca NMP w Dąbrówce, pochodzące z XVII, XVIII i XIX wieku stanowią cenny przykład sposobu kształtowania wnętrz cerkiewnych oraz umiejętne ich zaadoptowania przez kościół rzymskokatolicki : A-202 z 23.04.2007r.

- **Kościół parafialny p.w. Św. Marii Magdaleny w Kurzynie Średniej**, drewniany wzniesiony w latach 1816-1818: A-149 z 3.04.2006r.

Przed I rozbiorem Polski Kurzyna Mała i Kurzyna Wielka należały do parafii Pysznica. Sporadycznie przyjeżdżał ksiądz pysznicki do cerkwi w Dąbrówce i tu dla łacinników odprawiał nabożeństwa. Po r. 1772 przybyli koloniści niemieccy i osiedlili się obok Kurzyny Małej, nazywając swoją kolonię Rauchersdorf. Od r. 1921 zmieniono nazwę miejscowości na Kurzyna Średnia. W r. 1784 przybył do Kurzyny ks. Antoni Gierle i pełnił funkcję kooperatora pysznickiego do r. 1793. W latach 1793-1815 obowiązki duszpasterza dla łacinników pełnił ksiądz greko-katolicki z Dąbrówki. W r. 1815 przysłano ks. Kazimierza Horwatha jako kapelana (*curatus localis*). Dzięki jego staraniom i przy pomocy kolonistów z Rauchersdorf po 32 latach zabiegów zbudowano kościół w latach 1816-1818. Kościół został poświęcony w 1818 roku. Powiększono go w r. 1886. W r. 1895 umieszczono w kościele 7-głosowe organy. Ósmy głos dodano przy generalnym remoncie w r. 1981. Ołtarze wykonano w latach 1896-1898. Ostatnia konserwacja i złocenia w roku 1989. W r. 1905 postawiono dzwonnice, a odnowiono ją w r. 1986. Kurzyna jako samoistna parafia została erygowana w 1913 r. Kościół konstrukcji drewnianej wieńcowej. Szalowany pionowo na podmurówce. Strop płaski, deskowy z fasetą. Zręby wzmocnione lisicami. Więźba drewniana, krokwiowo-belkowa. Krokwie wsparte ścianą stolcową i wzmocnione jętką. Dach kryty blachą miedzianą. Okna jednoramowe, osadzone w ramach drewnianych. Kościół wybudowany na rzucie wydłużonego prostokąta. Do nawy od strony wschodniej przylega prostokątne prezbiterium, po którego bokach dwie kwadratowe zakrystie. Od strony zachodniej nieco wyższa kruchta w jej tyle prostokątny przedsionek. Bryła kościoła jest zróżnicowana kształtem i wysokością dachów. Dach nawy czterospadowy. W jego wschodnią połąć wtopiony trójspadowy dach nieco niższego prezbiterium. Pośrodku kalenicy dachu wysmukła baniasta wieżyczka z ośmioboczną latarnią z daszkiem stożkowym zakończonym krzyżem. Elewacja frontowa jednoosiowa, symetryczna z otworem wejściowym pośrodku. Elewacja

tylna dwuosiowa ze ślepią ścianą prezbiterium pośrodku i otworami okiennymi oświetlającymi zakrystię. Elewacja boczna asymetryczna, południowa sześciuosiowa z otworami okiennymi na osiach, północna podobna z otworem drzwiowym do zakrystii na przedostatniej osi od strony wschodniej. Prezbiterium kościoła nieco wyższe od nawy, podłoga lekko podwyższona. W tęczy belka tęczowa na niej krucyfiks z rozpiętym Chrystusem. Przy ścianie tylnej nawy chór muzyczny wsparty na czterech drewnianych słupach. Stropy nawy i prezbiterium oraz ściany pokryte bogatą polichromią. Malowidła figuralne z r. 1897, na suficie w nawie Sąd Ostateczny, w prezbiterium Wniebowstąpienie Pańskie, w przybudówce Ofiarowanie w świątyni. Obraz Sądu Ostatecznego i wiele innych obiektów znajdujących się we wnętrzu kościoła wykazują cechy twórczości artystycznej Jana Tabińskiego, malarza z Rzeszowa żyjącego w latach 1834-1915. Ściany prezbiterium i głównej części kościoła zostały pomalowane w r. 1939 przez Michała Wikierę z Kosiny. Ołtarz główny drewniany. Retabulum ujęte dwiema parami kolumn wspierających zwieńczenie. Między nimi obraz Wniebowzięcia NMP. W ołtarzach bocznych św. Józef z Dzieciątkiem i św. Maria Magdalena. W nawie w pobliżu prezbiterium ambona drewniana, naprzeciwko drewniana chrzcielnica.

- **Budynek dawnej Szkoły Ludowej (obecnie urząd Gminy i Miasta Ulanów), przy ul. Rynek 5.**

Dnia 16 marca 1887 roku Rada Gminna w Ulanowie jednogłośnie podjęła uchwałę o budowie nowego budynku szkolnego w miasteczku. Ze względu na trudną sytuację finansową spowodowaną m.in. pożarem miasteczka w 1886 roku, Gmina postanowiła zaciągnąć pożyczkę na ten cel w wysokości 6000 złr. Decyzja ta zaczęła się materializować w dniu 26 czerwca 1891 roku, kiedy to doszło do wmurowania kamienia węgielnego pod nową murowaną 4-klasową szkołę ludową. Obiekt kilkakrotnie poddawany był pracom remontowym w m.in. w 1918 i 1945 roku po zniszczeniach wojennych oraz w 1980 roku. Budynek ten pełnił swoją funkcję oświatową do 2001 roku, kiedy to dotychczasowa szkoła przeniosła się do nowo wzniesionego obiektu, a budynek szkolny poddany został kapitalnemu remontowi z przeznaczeniem na siedzibę Urzędu Gminy i Miasta Ulanów. Budynek jest obiektem dwukondygnacyjnym. Charakteryzuje się bogato dekorowaną elewacją frontową w postaci obramień okiennych, gzymsów między kondygnacyjnego i wieńczącego. Elewacje boczne skromniejsze z podziałem ramowym. Wpisany jest do rejestru zabytków pod poz. A – 92 decyzją z dnia 28.07.2004r.

- **Kapliczka w Wólce Tanewskiej przy drodze do Ulanowa, murowana, wybudowana w połowie XIX w.:** A- 1049 z 28.11.2012r.
Położona jest w centrum wsi, u zbiegu ul. Głównej, Strumieniowej i Partyzantów. Wzniesiona około 1859 roku z fundacji mieszkańców miejscowości. Jej budowa przypadła na kadencję proboszcza bielińskiego ks. Hipolita Półgrabskiego, który rozpoczął pracę duszpasterską w Bielinach i Ulanowie 25 sierpnia 1833 roku i pełnił ją do 10 grudnia 1864 roku. Murowana z cegły pełnej, na zaprawie wapiennej, obustronnie tynkowana, otwory okienne zakończone łukiem odcieniowym. W ścianie czołowej części ołtarzowej prostokątna wnęka z obrazem Matki Boskiej Nieustającej Pomocy. Kapliczka w Wólce Tanewskiej jest obiektem o dużej wartości zabytkowej zarówno pod względem architektonicznym jak i historycznym. Jej forma architektoniczna w stosunku do epoki w której powstała jest niepowtarzalna w skali gminy i powiatu, a także północnej części województwa podkarpackiego. Tego typu obiekty na terenie gminy Ulanów, które na przestrzeni lat nie uległy przeobrażeniu architektonicznemu, należą do rzadkości.
- **Kapliczka przydrożna, murowana z 1933 roku w Gliniance**
Wpisana do rejestru zabytków pod poz. A-474 decyzją z dnia 21.12.2010 r. W centrum Glinianki na rozdrożu ulic Ulanowskiej i Rzecznej położona jest murowana kaplica wyróżniająca się z pośród otaczającej ją zabudowy niepowtarzalnymi walorami architektonicznymi. Kaplica wzniesiona została w 1933 roku z fundacji Ignacego Młynarskiego przez budowniczego pochodzącego z Ulanowa nazwiskiem Michałkiewicz. Stolarkę okienną i drzwiową, podłogi oraz konstrukcje dachu wykonał stolarz Marian Nikolas. Jej poświęcenia w dniu 27 maja 1933 roku dokonał ks. Wojciech Wanielista, ówczesny proboszcz parafii p. w. Św. Wojciecha w Bielinach. Kaplica została wzniesiona na planie prostokąta w części ołtarzowej zamknięta trójbocznie. Wnętrze jednoprzestrzenne z wydzieloną częścią ołtarzową zamknięta ścianą trójboczną. We wszystkich trzech ścianach części ołtarzowej wnęki z ustawionymi w niej figurkami: Matki Bożej Niepokalanie Poczętej na ścianie frontowej oraz dwóch aniołów w pozostałych stojących po bokach wnęki z figurkami poprzedza mensa ołtarzowa.
- **Układ urbanistyczno-krajobrazowy miasta Ulanów od 1616 do końca XIX w. wraz ze strefami ochrony konserwatorskiej:** A-217 z 22.06.1984r. W centralnej części układu urbanistycznego znajduje się park miejski tzw. planty założony w 1900 roku, obecny kształt uzyskał po nasadzeniach pod koniec lat 50-tych XX wieku.
- **Dom drewniany położony w centralnej części Ulanowa, przy ul. Rynek 4.** Wzniesiony został w połowie XIX wieku i należał do jednego

z ulanowskich retmanów. W późniejszym czasie był własnością rodziny Dubielów i mieściła się w nim restauracja winna. W pomieszczeniach piwnicy znajdował się skład win. W latach 1945-1957 był własnością rodziny Witkiewiczów. Po 2010 roku przeprowadzony został kapitalny remont obiektu. Od dnia 2 maja 2015 roku mieści się w nim Muzeum Flisactwa Polskiego. Zgromadzono w nim około tysiąca różnego rodzaju eksponatów związanych z flisacką przeszłością miasteczka. Wśród nich na uwagę zasługuje kopia księgi cechu retmańskiego i sterniczego z lat 1765-1928 oraz przychodu i rozchodu Bractwa św. Barbary z lat 1882-1918, a także dokumenty oraz narzędzia i urządzenia związane z flisactwem. Wpisany jest do rejestru zabytków pod poz. A- 462 decyzją z dnia 16.11.2010 r.

- **Kaplica murowana w Hucie Deręgowskiej położona przy drodze powiatowej w centralnej części wsi.**

Wzniesiona została na początku XX wieku. W 1907 roku przystosowana została do kultu pod wezwaniem Matki Bożej Pocieszenia z prawem publiczności. W latach 1970-75 została rozbudowana od strony północnej, południowej i wschodniej. W 2018 roku rozebrane zostały wtórnie dobudowane elementy do zabytkowej kaplicy w wyniku czego przywrócona została jej pierwotna forma architektoniczna. W latach 2021-24 przeprowadzone zostały prace remontowe zabytkowej kaplicy.

Kaplica wzniesiona została na planie zbliżonym do prostokąta z trójbocznie zamkniętą częścią ołtarzową, Parterowa, nakryta dachem dwuspadowym na korpusie i kruchcie oraz trójpołaciowym w części ołtarzowej. Elewacje na niskim cokole. Narożniki opilastrowane, podzielone opaską poziomą podkreślającą podział między kondygnacyjny. elewacja frontowa (wschodnia) w partii ryzalitu z sygnaturką trójosiowa. W dolnej części umieszczone są drzwi dwuskrzydłowe w odcinkowo zakończonej arkadzie. W drugiej kondygnacji półkuliście zamknięta nisza z nietynkowanym nadokiennikiem, mieszczącym niegdyś obraz z przedstawieniem Matki Bożej Pocieszenia. W trzeciej kondygnacji znajduje się odcinkowo zakończona arkada, w której umieszczony jest dzwonek. Po bokach arkady prostokątne płyciny. Elewacja wschodnia kruchty, jednoosiowa, z ryzalitem dzwonnicy na osi, ujęta po bokach płaskimi lizenami, tworzącymi ramy i zwieńczona bogato profilowanym gzymsem podokapowym. Elewacje boczne kruchty jednoosiowe z półkuliście zakończonymi otworami okiennymi. Ściany ujęte ramami i zakończone gzymsem jak na elewacji frontowej. Elewacja boczne części nawowej na niskim cokole, dwukondygnacyjne, jednoosiowe. Ujęte w narożach pilastrami. Całość zakończona bogato profilowanym gzymsem podokapowym. Kaplica wzniesiona jest z cegły pełnej, na zaprawie

wapiennej, obustronnie tynkowana. Pokryta jest dachówką. Więźba dachowa krokwiowo-jętkowa. Stolarka okienna drewniana, krosnowa. Drzwi drewniane futrynowe, dwuskrzydłowe, płycinowe. Stropy drewniane, belkowe, z tynkowaną podsiębitką. Podłogi w kruchcie i nawie drewniane. Obiekt wpisany jest do rejestru zabytków pod poz. A-1710 decyzją z dnia 09.02.2021 r.

- **Kapliczka drewniana z figurą św. Jana Chrzciciela w miejscowości Kurzyna Średnia**

Wzniesiona została w 1872 roku z fundacji Jana i Katarzyny Małków. Zaświadcza o tym umieszczona nad otworem wejściowym, prostokątna, drewniana, wtórna tabliczka z inskrypcją fundacyjną o treści: / Ta kapliczka wystawiona na cześć chwałę świętego / Jana Chrzciciela fundatorami tejsze są / Jan Małek i Katarzyna żona w roku 1872 /. Obiekt zlokalizowany jest na niewielkim wzniesieniu po północnej stronie drogi prowadzącej z Kurzyny Średniej w kierunku Kurzyny Wielkiej. Wzniesiona jest na rzucie oktagonalnym z belek drewnianych, bez fundamentu. Obiekt nakryty jest dachem namiotowym o ośmiu połaciach, zwieńczony kutym krzyżem wspartym na podstawie w kształcie walca. Więźba dachowa drewniana. Pokrycie dachowe wykonane z gontu. Wnętrze kapliczki jednoprzestrzenne, nakryte stropem płaskim, deskowym. Podłoga z desek na legarach. Na ścianie północnej drewniana mensa. Wszystkie elewacje są szalowane deskami w układzie pionowy. Łączenia desek maskowane listwami. Na elewacji frontowej (południowej) znajduje się otwór drzwiowy z osadzonymi w nim na metalowych, kutyh zawiasach, jednoskrzydłowymi, płycinowymi drzwiami, z przeziernikiem w górnej ich części wypełnionym drewnianą kratą skośną. Ściany kapliczki malowane w kolorze niebieskim w dolnej części oraz białym w górnej. Na stropie malowane przedstawienie Świętej Trójcy. Polichromię wnętrza można zapewne przypisać Antoniemu Zawadzkiemu z Leżajska, który na ścianie północno-wschodniej przy mense ołtarzowej pozostawił sygnaturę malowaną czerwoną farbą o treści / Zawadzki / Antoni / Malarz / z Leżajska / 1877 /. Obiekt przeszedł kapitalny remont w 2024 roku. Wpisany jest do rejestru zabytków pod poz. A-1712 z dnia 09.02.2021 r.

Cmentarze:

- **Cmentarz parafialny rzymsko–katolicki w Ulanowie przy ul. Św. Trójcy**, założony został prawdopodobnie pod koniec XVIII wieku w wyniku dekretu kancelarii nadwornej z 11 grudnia 1783 roku,

ogłoszonego rozporządzeniem gubernialnym z dnia 22 stycznia 1784 roku, nakazującego przeniesienie cmentarza poza obręby zabudowań. Cmentarz zlokalizowany został wokół kościoła pw. św. Trójcy. W 1887 roku teren cmentarza został rozszerzony. W 1936 roku cmentarz z jednej strony ogrodzony został murem zaś z pozostałych stron posiadał wówczas ogrodzenie w formie drewnianego parkanu. Obecnie z trzech stron otoczony jest murem ceglany tynkowanym, nakrytym daszkiem dwuspadowym. Na terenie cmentarza zachowało się kilkanaście nagrobków i grobów posiadających wartość zabytkową lub historyczną ze względu na osoby na nich pochowanych. Jednym z nich jest grób Jana Szulca, urodzonego w 1800 roku pod Janowem, weterana powstania 1831 roku, po którym osiadł na resztę lat swego życia w Ulanowie i tu zmarł a dnia 22 listopada 1888 roku pochowany został na miejscowym cmentarzu. W 1899 roku pochowany został na nim rodak ulanowski Franciszek Zagórka urodzony 5 stycznia 1835 roku, powstaniec 1863 roku, sybirak i sekretarz miasta. W dniu 23 czerwca 1903 roku w ramach uroczystego obchodu czterdziestej rocznicy powstania styczniowego, za staraniem ówczesnego burmistrza Dąbrowskiego, przy materialnym wsparciu gminy ulanowskiej, kasy zaliczkowej i składek odsłonięto pomnik w formie krzyża, na zbiorowej mogile powstańców styczniowych pochowanych na ulanowskim cmentarzu. Jego poświęcenia dokonał ówczesny ekspozyt kościoła ulanowskiego ks. Józef Grodecki. Krzyż ten do dnia dzisiejszego zachował się na ulanowskim cmentarzu. Do wybitnych postaci i ulanowian z urodzenia pochowanych na miejscowym cmentarzu należy zaliczyć: Michała Janika (1874-1948) doktora filozofii, naukowca, wybitnego pedagoga, autora wielu artykułów i książek, Andrzeja Pityńskiego (1947-2020) artystę rzeźbiarza, absolwenta krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych, autora wielu monumentalnych realizacji rzeźbiarskich, Tadeusza Kumika (1920-2003), pedagoga, publicystę i propagatora historii Ulanowa, autora 12 wydawnictw książkowych poświęconych przeszłości Ulanowa. Na terenie cmentarza znajduje się także mogiła żołnierzy polskich poległych za Ojczyznę i Wolność w latach 1914-1918. Cmentarz wpisany jest do rejestru zabytków pod poz. A-368 decyzją z dnia 16.06.1988 r..

- **Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki położony w Kurzynie Średniej** założony około 1820r. o pow. 1.4 ha. Przy alei głównej zachowanych kilkanaście nagrobków kamiennych neogotyckich i eklektycznych z drugiej połowy XIX w. i początku XX w. Mogiła zbiorowa powstańców styczniowych oraz zbiorowa mogiła pięciu żołnierzy AK rozstrzelanych

przez Niemców w 1943r. (Nr rejestru 369/A z 16.06.1988r.). W roku 2019 na cmentarzu została wybudowana murowana kapica cmentarna.

- **Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki (do 1946 r. grecko-katolicki) położony w Dąbrówce** założony około połowy XIX w. o powierzchni 1.3 ha. Z wejściem poprzez nieczynny cmentarz przykościelny przez bramę – dzwonnice. Znajduje się tutaj zbiorowy grób rodziny Oleksaków zamordowanych przez Niemców w 1943r. oraz pomnik- krzyż ofiar Katynia. Najstarszy nagrobek z 1892r. (Nr rejestru 371/A z 16.06.1988r.).
- **Cmentarz żydowski w Ulanowie (obecnie nieczynny)** założony przez gminę żydowską w 1700r. poza wałami otaczającymi miasto. Zdewastowany w czasie II wojny światowej, odnowiony w połowie lat osiemdziesiątych. Na cmentarzu znajduje się około 150 macew z XIX w. (Nr rejestru 287/A z 21.09.1984r.)
To największy kirkut w byłym województwie tarnobrzeskim o powierzchni 1.29 ha. Zachowało się tu około 150 macew, głównie dziewiętnastowiecznych. Są to macewy z inskrypcjami w języku hebrajskim. Niektóre z zachowanych macew stoją na grobach miejscowych rabinów oraz członków ich rodzin, m. in. Rebeki córki Eliezera Horowica z Dzikowa, żony rabina Chanina z Ulanowa, Chanina syna cadyka Naftalego Cwi z Ropczyc, Tircy, wnuczki Chaima z Nowego Sącza, żony rabina Mordechaja Dawida z Ulanowa. Cmentarz został zdewastowany przez nazistów. Jesienią 1942 r. podczas deportacji Żydów z Ulanowa, na cmentarzu rozstrzelano i pochowano około siedemdziesięciu osób. Po wojnie cmentarz popadał w zapomnienie. W latach osiemdziesiątych z inicjatywy księdza Józefa Lizaka, władze miasta i gminy Ulanowa przeprowadzili restaurację nekropolii - wykonano prace porządkowe oraz wzniesiono ogrodzenie. Przy bramie umieszczono tablicę o treści: „Cmentarz żydowski w Ulanowie. Założony około 1700 r. ...” Na podstawie odnalezionego w 2016r. nagrobka Natanela Kac ben Awrahama zm. 11 lutego 1681r. przyjąć należy, że kirkut powstał już w drugiej połowie XVII wieku. Uznany za zabytek kultury w 1984 roku. Cmentarz żydowski położony jest przy ul. Buli. W roku 2016 gmina Ulanów wykonała lapidarium przy bramie wejściowej oraz brakującą część płotu od strony wschodniej cmentarza. W 2024 roku z inicjatywy Prezesa Fundacji DZIEDZICTWO w Ulanowie Janusz Dąbka przy współpracy z Gminą Ulanów, Komisją Rabiniczną ds. cmentarzy oraz Podkarpackim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Przemyśle Delegatura w Tarnobrzegu, Fundacja DZIEDZICTWO, przy wsparciu finansowym

Cheryl Fishbain /potomka ulanowskich żydów/ odsłonięto pomnik wykonany z gładkiego kamienia upamiętniający 1500 obywateli polskich pochodzenia żydowskiego zamordowanych przez Niemców na cmentarzu żydowskim w Ulanowie od 4 października 1942r. do września 1943r. Honorowy patronat nad uroczystością objął Prezydent RP Andrzej Duda.

- **Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki położony w Bielinach**, zlokalizowany jest w północno-zachodnim skraju miejscowości. Jego powstanie datowane jest na 1810 r. Niemniej jego powstanie należy zapewne wiązać z dekretem kancelarii nadwornej z 11 grudnia 1783 roku, ogłoszonym rozporządzeniem gubernialnym z dnia 22 stycznia 1784 roku, nakazującym przeniesienie cmentarza poza obręby zabudowań, co też przesunęłoby czas jego powstania na lata 80-te XVIII wieku. Posiada on kształt wydłużonego prostokąta z główną aleją prowadzącą od bramy wejściowej do kaplicy znajdującej się w centralnej części cmentarza, wzniesionej za czasów proboszcza ks. Jagodzińskiego. Na cmentarzu znajduje się mogiła zbiorowa powstańców z 1863 roku oraz mogiła partyzantów Armii Krajowej i Batalionów Chłopskich. Oprócz tego zachowało się kilkanaście nagrobków i krzyży żeliwnych z przełomu XIX i XX wieku. Wśród nich na uwagę zasługują nagrobki posiadające wartość artystyczną oraz groby osób, które zapisały się w historii miejscowości i parafii. Do nich należy zaliczyć nagrobki Aleksandra i Alfonsa Mnszchów zmarłych w 1891 roku, ówczesnych właścicieli dóbr bielińskich, Stubenvollowej (1845-1900), rodziny Kozłowskich, czy dwóch bielińskich proboszczy ks. Wojciecha Harmaty (1826-1917), wieloletniego proboszcza w Bielinach, dziekana dekanatu rudnickiego oraz honorowego kanonika kapituły przemyskiej oraz ks. Wojciecha Wanielisty (1881-1947). Powierzchnia starego zabytkowego cmentarza to obszar około 1,8 ha ze skromnym wybudowanym z cegły budynkiem cmentarnej kostnicy. W 1969 roku cmentarz zostaje powiększony o teren wycinki z lat 1959-1960. W roku 1989 z inicjatywy ówczesnego proboszcza Ks. Jana Jagodzińskiego rozpoczęto budowę murowanej kaplicy cmentarnej pw. Wszystkich Świętych którą 27 października 1991 roku poświęcił ks. Bp. Edward Frankowski na terenie nowej części cmentarza, która Teren cmentarza wpisany jest do rejestru zabytków pod. poz. A-384 decyzją z dnia 17.08.1988 r.

- **Cmentarz z I wojny światowej we wsi Bukowina.**
W latach 1992–93 teren ogrodzono i uporządkowano, w centrum ustawiono nowy krzyż i kamienny obelisk z tablicą poświęconą pamięci pochowanych tu 96 żołnierzy obu walczących armii poległych w czasie I wojny światowej. (Nr rejestru 567/A z 27.12.1993 r.).

-

Archeologia:

- Cmentarzysko kurhanowe (stanowisko Nr 29) w Ulanowie (Nr rejestru 521/A z 23.06.1993r.).
- Cmentarzysko kurhanowe (stanowisko Nr 30) w Ulanowie (Nr rejestru 522/A z 23.06.1993r.).
- Cmentarzysko kurhanowe (stanowisko Nr 31) w Ulanowie (Nr rejestru 523/A z 23.06.1993r.).

Na tych stanowiskach odkryto około 300 kurhanów, określenie kultury z jakiej pochodzą wymaga dokładnych badań.

- Osada, kultura łużycka, wczesne średniowiecze (stanowisko Nr 5) w Bielinach. Według tradycji osada związana jest z osobą św. Wojciecha oraz lokalizacją pierwszego kościoła (Nr rejestru 525/A z 23.06.1993r.).
- Cmentarzysko kultury łużyckiej (stanowisko Nr 1) w Ulanowie odkryte jeszcze przed I wojną światową (Nr rejestru 559/A z 1993r.).

Stanowiska Nr 29, 30, 31 w Ulanowie w strefach przylegających do wysypiska śmieci oraz ośrodka wypoczynkowego, są zagrożone zniszczeniem, wymagają przeprowadzenia badań archeologicznych konserwatorskich.

Stanowisko Nr 5 w Bielinach zlokalizowane na skarpie Sanu jest podmywane przez rzekę. Wymaga zabezpieczenia przed zniszczeniem.

Układy ruralistyczne:

Historyczny rozwój osadnictwa na terenie gminy nie jest łatwy do scharakteryzowania wobec ubogich materiałów źródłowych. Wyraźnie zauważalne są dwa okresy jego rozwoju w obszarze, na którym położone jest miasto i gmina:

- Okres średniowieczny

Z tego okresu pochodzi wieś Bieliny, jedną z najwcześniej wzmiankowanych w źródłach wsi nadszańskich.

- **Okres nowożytny**

Z tego okresu osadnictwa, najwcześniej odnotowana w materiałach źródłowych, jest wieś Kurzyna Mała (1571r.), historyczna nazwa Nowe Kuzie. Powstała jako wieś – wójtostwo, osadzone na królewskim lesie Kurzyna. Wójtostwo posiadało przywilej wolności polowań pasienia w borach, prawo zakładania barci, prawo lokowania zagrodników. Charakter tego osadnictwa wiąże się z rozwojem gospodarki folwarczno – pańszczyźnianej. Powstają osady głównie kosztem likwidacji powierzchni lasów, a także na łęgowych dolinach Sanu i Tanwi. W osadnictwie nowożytnym wyraźnie zarysowuje się w końcu XVIII w. proces kolonizacji niemieckiej, józefińskiej w rejonie nadszańskimi. W okresie 1781 – 1795 powstało w tym rejonie siedemnaście osad, osiedlono 2700 rodzin. W źródłach historycznych w końcu XVIII w. występuje miejscowość Rauchersdorf – kolonia niemiecka obok wsi Kurzyna Mała. Mimo uprzywilejowania osadników, akcja kolonizacyjna nie dała oczekiwanych wyników. Pozostałe wsie układu osadniczego gminy to osadnictwo z okresu końca XVIII w. i początku XIX w., którego rozwój wiąże się przede wszystkim z życiem gospodarczym skupiającego się w dolinie Sanu – handlowego szlaku wodnego.

Zespoły, obiekty wskazane do objęcia ochroną

Obiekty zabytkowe znajdujące się na obszarze gminy objęte ewidencją Państwowej Służby Ochrony Zabytków:

Według spisu zabytków województwa tarnobrzесьkiego wydanego przez Ośrodek Dokumentacji Zabytków (Warszawa 1980r.) na terenie miasta i gminy Ulanów znajdowało się 207 obiektów zabytkowych. Najwięcej zewidencjonowano w Ulanowie (101 obiektów) i Bielinach (26 obiektów), w Wólce Tanewskiej (14 obiektów) i Gliniance (11 obiektów). W pozostałych wsiach gminy znajduje się po kilka obiektów zabytkowych. Jedynie w Borkach nie ma żadnego obiektu zabytkowe.

W Gminnej Ewidencji Zabytków sporządzonej w 2011 roku znajduje się 138 obiektów zabytkowych, w tym w Ulanowie 77, Bielinach 19, Wólce Tanewskiej 8, Kurzynie Małej 7, Kurzynie Małej 7, Bukowinie 5, Gliniance , Bukowina 5.

W pozostałych miejscowościach znajdują się pojedyncze obiekty zabytkowe. Z przedstawionych danych wynika, że w okresie od 1980 do 2011 roku na terenie gminy i miasta Ulanów zostało rozebranych lub uległo zniszczeniu 33% ogólnej liczby obiektów zabytkowych z 1980 roku, najwięcej w Gliniance 64% najmniej w Ulanowie 19%. W okresie od 2020r. do 2023r. do Gminnej Ewidencji Zabytków zostały wpisane trzy obiekty zabytkowe po jednym w Ulanowie, Hucie Deręgowskiej i Kurzynie Średniej. Obiekty zabytkowe w miejscowościach Huta Deręgowska A-1710 i Kurzyna Średnia A-1712 zostały wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Podkarpackiego.

7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

GEZ		KARTA ADRESOWA GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW		3. Miejscowość
1. Nazwa Budynek Szkoły Ludowej		2. Czas powstania Druga połowa XIX w..		ULANÓW
8. Fotografia z opisem wskazującym orientację albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym Budynek Szkoły Ludowej ob. Urząd Gminy i Miasta ul. Rynek 5 murowany, remontowany w latach 1918 i 1945 r.				4. Adres 37-410 Ulanów ul. Rynek 5
				5. Przynależność administracyjna Województwo podkarpackie Powiat niżańskie Gmina Ulanów
				6. Formy ochrony REJESTR ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO ; A-92 z 28.07.2004r..
Działka nr ew. 240				7. Opracowanie karty (autor, data i podpis) Dąbek Janusz Ulanów 30.09.2011r. <i>Dąbek Janusz</i>

**Mocne
strony:**

- atrakcyjne położenie miasta w widłach rzek San i Tanew,
- walory krajobrazowe miasta i gminy,
- dobrze zachowane obiekty sakralne o wysokiej wartości kulturowej,
- wyznaczone strefy ochrony konserwatorskiej,
- rozwój stowarzyszeń oraz organizacji społecznych o profilu społeczno-kulturalnym,
- rozwój turystyki z wykorzystaniem walorów środowiska przyrodniczego i krajobrazowego oraz dziedzictwa kulturowego/ Szlak Architektury Drewnianej, szlak wodny „Błękitny San”, szlak Chasydzki, szlak rowerowy Green Velo/,
- Muzeum Flisactwa Polskiego,
- Muzeum Andrzeja Pityńskiego,

- flisactwo na krajowej liście niematerialnego dziedzictwa kulturowego.
- tradycje flisackie wpisane na Reprezentatywną Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Ludzkości UNESCO.
- zespół dworsko-parkowy w Bielinach.

Szanse:

- możliwość pozyskania środków na finansowanie działań rewitalizacyjnych oraz prac konserwatorskich z różnych źródeł zewnętrznych,
- rozwój istniejących produktów i tworzenie nowych projektów turystycznych w oparciu o istniejące bogate zasoby,
- wzrastająca atrakcyjność turystyczna regionu,
- rozbudowa istniejących oraz tworzenie nowych tras i szlaków turystycznych w powiązaniu z istniejącymi obiektami i obszarami o dużych wartościach historycznych i kulturowych,
- poprawa dostępności informacji o atrakcjach turystycznych miasta i gminy,

Słabe strony:

- samowolne działania właścicieli na zabytkach bez uzgodnień i pozwoleń konserwatorskich,
- niezadawalająca popularyzacja wiedzy o wartościach chronionych obiektów,
- słabe mechanizmy kontroli prowadzonych prac w obiektach zabytkowych, powodujące utratę walorów zabytkowych,
- brak rozwiniętej bazy noclegowo-gastronomicznej,

Zagrożenia:

- zdarzenia losowe,
- skomplikowane procedury,
- wysokie koszty remontów,
- zanieczyszczenie środowiska,
- działalność inwestycyjna w bliskim sąsiedztwie obiektów zabytkowych.

8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

W świetle ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przyjęto kierunki działania mające na celu:

1. Ochronę i opiekę nad zabytkami oraz ochronę krajobrazu kulturowego,
2. Rozwój turystyki poprzez wykorzystanie walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego,
3. Ratowanie obiektów zabytkowych,
4. Tworzenie miejsc pracy w oparciu o walory i zasoby dziedzictwa kulturowego,
5. Promocję i wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego gminy, poprzez:
  - budowanie tożsamości mieszkańców i rozwój gospodarczy miasta i gminy Ulanów,
  - wspieranie inicjatyw mających na celu zachowanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
  - promocję obiektów wpisanych na listę zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
  - inspirowanie do poprawy stanu środowiska kulturowego i przyrodniczego,
  - współpracę z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie prowadzenia prac porządkowych na terenie obiektów zabytkowych,
  - określenie zasad umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych,
  - upowszechnianie wiedzy w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
  - współpracę z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie wszelkich prac na obiektach objętych ochroną,
  - aktualizację gminnej ewidencji zabytków z uwzględnieniem najnowszych przepisów.

9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

W ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003r. (Dz. U. 2024r. poz. 1292) w art. 87 czytamy między innymi:

„Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.”

Program, o których mowa, ma na celu, w szczególności: podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

„Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

Wykonanie takiego sprawozdania, powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji programu, która w tym przypadku powinna uwzględniać: wykonanie zadań, które zostały przyjęte do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami oraz efektywność jego wykonania.

Po 4 latach Program należy zaktualizować i ponownie przedłożyć Radzie Miejskiej Ulanów .

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

W art. 71 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ustawodawca określa, że jednostki samorządu terytorialnego będące w posiadaniu obiektów zabytkowych realizują prace konserwatorskie, restauracyjne i roboty budowlane przy zabytkach w ramach zadań własnych samorządu.

Art. 73 w/w ustawy mówi, że osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku.

Natomiast art. 77 wspomnianej ustawy zawiera szczegółowy wykaz działań które mogą być objęte dofinansowaniem na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane.

10.1. Dotacje:

O wsparcie finansowe odnoszące się do prac przy obiektach zabytkowych można aplikować do:

- Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach Programów Operacyjnych,
- Wojewody na środki pozostające w dyspozycji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

10.2. Inne źródła finansowania:

- Budżet Samorządu Województwa Podkarpackiego,
- Fundusz Kościelny,
- Środki Unii Europejskiej

11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTEKÓW.

W okresie obowiązywania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami 2020-2023 z budżetu Gminy i Miasta Ulanów na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami przeznaczono 239.630,00 zł.

W tym 140.000,00 zł stanowiących dotacje celową na konserwację 4 zabytkowych kościołów:

- Parafia Rzymsko-Katolicka w Bielinach, Kościół pod wezwaniem Św. Wojciecha wpisany do rejestru pod poz. 66-A/82 – 40.000,00 zł
- Parafia Rzymsko-Katolicka w Ulanowie, Kościół pod wezwaniem Św. Jana i Św. Barbary wpisany do rejestru pod poz. 216-A/78 – 20.000,00 zł
- Parafia Rzymsko-Katolicka w Dąbrówce, Kościół pod wezwaniem Św. Onufrego wpisany do rejestru pod poz. 202-A/2007– 40.000,00 zł
- Parafia Rzymsko-Katolicka w Kurzynie Średniej, Kościół pod wezwaniem Św. Marii Magdaleny wpisany do rejestru pod poz. 149-A/78 – 40.000,00 zł,

Na bieżąco wykonywany będzie przegląd stanu obiektów umieszczonych w Gminnej Ewidencji Zabytków mający na celu zachowanie walorów zabytkowych obiektów objętych ochroną konserwatorską.

ZALĄCZNIK Nr 1**Wykaz zabytków wpisanych do
REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO**

Lp.	Miejscowość	Nazwa obiektu	Datowanie	Nr decyzji	Data wpisu
1.	Ulanów	Układu urbanistyczny i krajobrazowy.	XVIII-XX w.	A-217	22.06.1984 r.
2.	Ulanów	Zespół kościoła parafialnego p. w. Św. Jana Chrzciciela i Św. Barbary w Ulanowie, obejmujący: kościół parafialny, dzwonnice i ogrodzenie	1643, 1724, 1868 r.	A-502	26.05.1978 r.
3.	Ulanów	Kościół p. w. Św. Trójcy, tzw. „Flisacki”	1690, 1856 r.	A-501	12.06.1978 r.
4.	Ulanów	Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki, położony przy ul. Św. Trójcy	1 ćw. XIX w.	A-368	16.06.1988 r.
5.	Ulanów	Dawny cmentarz żydowski	Ok. 1700 r.	A-287	21.09.1984 r.
6.	Ulanów	Budynek dawnej Szkoły Ludowej, obecnie siedziba Urzędu Miasta i Gminy, przy ul. Rynek 5	1892 r.	A-92	28.07.2004 r.
7.	Ulanów	Drewniany dom mieszkalny, przy ul. Rynek 4	Poł. XIX w.	A-462	16.11.2010 r.
8.	Bieliny	Zespół dworsko-parkowy w Bielinach, obejmujący dwór z parkiem	XVIII-XX w.	A-730	30.03.1977 r., 15.04.1985 r.
9.	Bieliny	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Wojciecha Biskupa i Męczennika w Bielinach, obejmujący: kościół parafialny, dzwonnice oraz ogrodzenie z bramkami	II poł. XVIII w.	A-503	02.08.1982 r.
10.	Bieliny	Cmentarz parafialny, rzymsko-katolicki w Bielinach, w granicach ogrodzenia	Kon. XVIII w., 1810 r.	A-614	17.06.1988 r.
11.	Bukowina	Cmentarz wojenny z I wojny światowej	1916 r.	A-772	27.12.1993 r.
12.	Dąbrówka	Kościół parafialny p.w. św. Onufrego i Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny w Dąbrówce, wraz z otaczającym go terenem cmentarza przykościelnego	Ok. 1764 r.	A-202	23.04.2007 r.
13.	Dąbrówka	Cmentarz parafialny, rzymsko-katolicki	Poł. XIX w.	A-609	16.06.1988 r.
14.	Glinianka	Murowana kapliczka przydrożna	1933 r.	A-474	21.12.2010 r.
15.	Huta Deręgowska	Budynek kaplicy pw. Matki Bożej Pocieszenia w Hucie Deręgowskiej, murowanej z 1904 roku	1904-1907	A-1710	09.02.2021 r.
16.	Kurzyna Średnia	Kościół parafialny p. w. Św. Marii Magdaleny w Kurzynie Średniej wraz z działką nr ewid. 377	1816-1818	A-149	03.04.2006 r.
17.	Kurzyna Średnia	Cmentarz parafialny, rzymsko-katolicki w Kurzynie Średniej w granicach ogrodzenia	XIX w.	A-625	16.06.1988 r.
18.	Kurzyna Średnia	Drewniana kapliczka przydrożna pw. św. Jana Chrzciciela.	1872 r.	A-1712	09.02.2021 r.
19.	Wólka Tanewska	Kapliczka murowana	Ok. 1850	A-1049	28.11.2012 r.

ZAŁĄCZNIK Nr 2**Gminna Ewidencja Zabytków****BIELINIEC**

1. Dom nr 27 , drewniany, ok. 1918r.
2. Dom nr 43, drewniany, ok. 1920r.
3. Dom nr 51, drewniano - murowany, ok. 1925r.
4. Dom nr 67, drewniany lata 30-te XX w.
5. Dom nr 71, drewniany początek XX w.
6. Dom nr 78, drewniany lata 20-te XX w.

BIELINY

1. Zespół dworski Czartoryskich XVII w.
2. Zespół kościoła parafialnego 2 połowa XVIII w.
3. Cmentarz rzymsko-katolicki 1810r.
4. Rządówka, murowana ul. Parkowa 5, 2 połowa XIX w.
5. Spichlerz, murowany ul. Parkowa 6, przełom XIX/ XX w.
6. Oficyna, murowana ul. Parkowa 7, koniec XIX w.
7. Dom, drewniany ul. Niwa 2, około 1913r.
8. Zespół klasztorny Dominikanek, murowany ul. Św. Wojciecha 8, koniec XIX w.
9. Dom, drewniany ul. Św. Wojciecha 14, około 1914r.
10. Dom, drewniany ul. Św. Wojciecha 16, początek XX w.
11. Dom, murowany ul. Św. Wojciecha 21, początek XX w.
12. Plebania, murowana ul. Św. Wojciecha 29 1885r.
13. Dom, murowany ul. Zawiejska 3, lata 20-te XX w.
14. Dom, drewniany ul. Zawiejska 16, koniec XIX w.
15. Dom, murowany ul. Zawiejska 21, początek XX w.
16. Dom, drewniany ul. Zawiejska 22, około 1895r.
17. Dom, drewniany ul. Zawiejska 24, około 1905r.
18. Dom, drewniany ul. Zawiejska 36, początek XX w.
19. Dom, murowany ul. Zawiejska 38, początek XX w.

BUKOWINA

1. Cmentarz wojenny z I wojny światowej,
2. Zagroda nr 43, obora, chlewik, stodoła drewniana XIX/XX w.

3. Dom nr 65, drewniany 1912r.
4. Dom nr 99, murowany około 1918r.
5. Dom nr 103, drewniany około 1927r.

DĄBROWICA

- 1.Dom, drewniany lata 30-te XX w.
- 2.Dom, drewniany początek XX w.
- 3.Dom, drewniany 1918r.

DĄBRÓWKA

- 1.Zespół kościoła parafialnego, około 1764r.
- 2.Cmentarz grekokatolicki ob. Rzymskokatolicki, połowa XIX w.
- 3.Dom, drewniany 1930 r.

GLINIANKA

- 1.Kapliczka, murowana lata 20-te XX w.
- 2.Dom, drewniany około 1928r.
- 3.Dom, drewniany początek XX w.
- 4.Dom, drewniany około 1914r.

HUTA DERĘGOWSKA

1. Kaplica, murowana lata 20-te XX w.

KURZYNA MAŁA

1. Kościół parafialny p.w. Św. Marii Magdaleny, lata 1816-1818r.
2. Wikarówka, murowana około 1918r.
3. Cmentarz rzymskokatolicki, XIX w.
4. Kapliczka drewniana, początek XX w.
5. Dom, drewniany nr 39, około 1928r.
6. Dom, murowany nr 46, około 1903r.
7. Zagroda, budynki i spichlerz drewniane, początek XX w.

KURZYNA ŚREDNIA

1. Kapliczka drewniana z figurką św. Jana Chrzciciela początek XX w.

KURZYNA WIELKA

1. Dom, drewniany nr 47, początek XX w.
2. Dom, drewniany nr 89, lata 30-te XX w.

RUDA TANEWSKA

1. Dom, drewniany lata 20-te XX w.

ULANÓW

1. Brama-dzwonnica przy kościele cmentarnym, 1899r.
2. Układ-urbanistyczno-krajoznawczy miasta od 1916r. do końca XIX w.
3. Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Jana Chrzciciela i Św. Barbary oraz murowanej dzwonnicy.
4. Kościół filialny p.w. Św. Trójcy tzw. Flisacki.
5. Cmentarz rzymskokatolicki, koniec XVII w.
6. Cmentarz żydowski, ok. 1700r.

ul. Św. Barbary

7. Dom nr 4, drewniany, 3 ćw. XIX w.
8. Dom nr 5, drewniany, koniec XIX w.
9. Dom nr 6, drewniany, koniec XIX w.

ul. Cicha

10. Dom nr 1, drewniany, ok. połowy XIX w.

ul. Folwarczna

11. Dom nr 2, drewniany, 3 ćw. XIX w.

ul. Głowackiego

12. Dom nr 4, murowany, przełom XIX/XX w.
13. Dom nr 5, drewniany, druga połowa XIX w.
14. Dom nr 6, drewniany, około 1890r.
15. Dom nr 13, drewniany, koniec XIX w.
16. Dom nr 27, drewniany, przełom XIX/XX w.
17. Dom nr 49, drewniany, 1889r.

ul. Św. Jana

18. Dom nr 2, drewniany, przełom XIX/XX w.
19. Dom nr 4, drewniany, początek XX w.

ul. Kościelna

20. Dom nr 5, drewniany, koniec XIX w.

21. Dom nr 17, drewniany, koniec XIX w.

22. Dom nr 21, drewniany, koniec XIX w.

23. Dom nr 23, drewniany, koniec XIX w.

ul. Kościuszki

24. Dom nr 3, murowany, około połowy XIX w.

ul. 3 Maja

25. Dom nr 8, murowany, 3 ćw. XIX w.

26. Dom nr 10, murowany, 2 połowa XIX w.

27. Dom nr 13, drewniany, 2 połowa XIX w.

28. Dom nr 21, murowany, koniec XIX w.

29. Kapliczka murowana, połowa XIX w.

ul. Piłsudskiego

30. Dom nr 1/3, murowany, koniec XIX w.

31. Dom nr 11, murowany, koniec XIX w.

32. Dom nr 18, drewniano-murowany, koniec XIX w.

33. Dom nr 31, murowany, koniec XIX w.

34. Dom nr 33, drewniany, koniec XIX w.

ul. Mickiewicza

35. Dom nr 3, drewniany, przełom XIX/XX w.

36. Dom nr 5, drewniany, początek XX w.

37. Dom nr 8, drewniany, początek XX w.

38. Dom nr 9, drewniany, 2 połowa XIX w.

Rynek

39. Kapliczka, murowana, 2 połowa XVII w.

40. Dom nr 1, murowany, około 1914r.

41. Dom nr 2, drewniany, 2 połowa XVIII w.
42. Dom nr 4, drewniany, 1918-1919r.
43. Budynek nr 5 , murowany, druga połowa XIX w.
44. Dom nr 11, murowany, połowa XIX w.
45. Dom nr 13, murowany, 2 połowa XIX w.
46. Dom nr 14, murowany, przełom XIX/XX w.
47. Dom nr 19, murowany, 2 połowa XIX w.
48. Dom nr 21/22, murowany, przełom XIX/XX w.
49. Dom nr 23/24, murowany, 2 połowa XVIII w.
50. Dom nr 25, murowany, koniec XVIII w.
51. Dom nr 26/27, murowany, początek XX w.
52. Dom nr 29, murowany, XIX w.
53. Dom nr 31/32, murowany, około połowy XIX w.
54. Dom nr 34, murowany lata 90-te XIX w.
55. Dom nr 35, murowany, 2 połowa XVIII w.
56. Dom nr 36, murowany, przełom XIX/XX w.
57. Dom nr 38, murowany, lata 20 XX w.
58. Dom nr 40, murowany, 2 połowa XIX w.
59. Dom nr 41, murowany, 1890r.

ul. Sandomierska

60. Dom nr 5, drewniany, około 1890r.
61. Dom nr 8, drewniany, koniec XIX w.
62. Dom nr 9, drewniany, 2 połowa XIX w.
63. Dom nr 11, drewniany, 1893r.
64. Dom nr 12, drewniany, koniec XIX w.
65. Dom nr 18, drewniany, 3 ćw. XIX w.
66. Dom nr 22, drewniany, 3 ćw. XIX w.

ul. Tanewska

67. Dom nr 3, drewniany, lata 20 XXw.
68. Dom nr 4, murowany, 2 połowa XX w.
69. Dom nr 6, murowany, 3 ćw. XIX w.
70. Dom nr 8, murowany, 3 ćw. XIX w.
71. Dom nr 10, drewniany, koniec XIX w.
72. Dom nr 13, murowany, 3 ćw. XIX w.
73. Dom nr 21, drewniany, 2 połowa XIX w.
74. Dom nr 45, drewniany, 1867r.

ul. Św. Trójcy

75. Dom nr 2, murowany, 3 ćw. XIX w.
76. Dom nr 3, drewniany, 1890r.

ul. Zwolaki

77. Kaplica, drewniana, 1873r.

WÓLKA BIELIŃSKA

1. Zagroda, drewniana, 1900r.

WÓLKA TANIEWSKA

ul. Główna

1. Dom nr 5 drewniany, lata 30-te XX w.
2. Kapliczka, murowana około połowy XIX w.
3. Dom nr 19 drewniany , lata 20-te XIX w.
4. Dom nr 26 murowany , lata 20-te XIX w.

ul. Partyzantów

5. Dom nr 6 drewniany , lata 20-te XX w.

ul. Piaski

6. Dom nr 27 drewniany, lata 20-te XX w.
7. Dom nr 29 drewniany, lata 20-te XX w.

ul. Suchelaski - Dom nr 5 murowany, lata 30-te XX

ZAŁĄCZNIK Nr 3**REJESTR ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH**
GMINA ULANÓW

1. Stanowisko nr 1. **Cmentarzysko kultury łużyckiej** – Ulanów
2. Stanowisko nr 29. **Domniemane cmentarzysko kurhanowe** – Ulanów
3. Stanowisko nr 30. **Cmentarzysko kurhanowe** – Ulanów
4. Stanowisko nr 31. **Domniemane stanowisko kurhanowe** – Ulanów
5. Stanowisko nr 1. **Cmentarzysko okresu wpływów rzymskich** - Bieliny

ZAŁĄCZNIK nr 4**WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH****GMINA ULANÓW**

Na podstawie wyników badań przeprowadzonych w 1990 roku przez zespół B. Bargiel, M. Florek, J. Libera, A. Zakościelna na podstawie zbiorów z archiwum PMA w Warszawie, Muzeów w Rzeszowie, Sandomierzu, Biłgoraju, Lublinie, Krakowie, KZA w Tarnobrzegu oraz podstawową literaturę przedmiotu.

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE OBSZRU 93-78

Obszar AZP 93-78 leży na terenie Kotlin Sandomierskiej. Kotlina sandomierska jest zapadliskiem przedgórskim o charakterze obniżenia erozyjnego a jednocześnie jest ona basenem akumulacyjnym dla rzek karpackich. W obrębie Kotliny zaznaczają się dwa podstawowe typy rzeźby: denudacyjne płaskowyże i wysoczyzny oraz akumulacyjne równiny tarasowe. Część obszaru 93-78 leżąca na północ od Sanu należy do Płaskowyżu Tarnogrodzkiego. Po przeciwnej stronie rzeki rozciąga się równinna dolina Sanu. W obrębie doliny Sanu wyróżnić można madowe tarasy holoceni i rozległą płaską terasę plejstoceni zbudowaną z piasków. Tarasa plejstoceni wznosi się na wysokość 1690-163 m n.p.m.

Ma charakter płaskiej piaszczystej równiny urozmaiconej wydmi i bezodpływowymi zagłębieniami.

Lp.	Nr stanowiska na obszarze	Miejscowość	Nr stanowiska w miejscowości	uwagi
1	19	Wólka Tanewska	3	Osada / paleolit schyłkowy - kultura świderska/
2	20	Wólka Tanewska	2	Osada / kultura pucharów lejkowatych/
3	21	Wólka Tanewska	1	śl. osadnictwa
4	51	Wólka Tanewska	4	śl. osadnictwa
5	53	Wólka Tanewska	5	obozowisko
6	55	Wólka Tanewska	6	śl. osadnictwa
7	57	Wólka Tanewska	7	Osada /wczesne średniowiecze/
8	58	Wólka Tanewska	8	śl. osadnictwa
9	107	Wólka Tanewska	9	śl. osadnictwa

10	108	Wólka Tanewska	10	śl. osadnictwa
11	109	Wólka Tanewska	11	Obozowisko /paleolit schyłkowy - kultura świderska/
12	110	Wólka Tanewska	12	Obozowisko /paleolit schyłkowy - kultura świderska/
13	111	Wólka Tanewska	13	śl. osadnictwa / epoka brązu/
14	112	Wólka Tanewska	14	śl. osadnictwa
15	113	Wólka Tanewska	15	śl. osadnictwa
16	114	Wólka Tanewska	16	śl. osadnictwa / kultura pucharów lejkowatych/
17	115	Wólka Tanewska	17	śl. osadnictwa

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE OBSZAR 94-79

Obszar AZP 94-79 leży na terenie Kotliny Sandomierskiej na pograniczu Płaskowyżu Tarnogrodzkiego i Doliny Sanu. Na obszarze (4-79) mamy do czynienia z zróżnicowanymi glebami. W dolinie Sanu występują mady piaszczyste i rędziny. Na płaskowyżu Tarnogrodzkim występują rędziny, gleby brunatne, płowe, bielice różnych typów oraz mady. Ponad 50 % obszaru zajmują lasy. Pozostałą część obszaru zajmują łąki, pola orne i zabudowa wsi.

Lp.	Nr stanowiska na obszarze	Miejscowość	Nr stanowiska w miejscowości	uwagi
1	1	Wólka Bielińska	1	śl. osadnictwa
2	5	Bieliny	1	Osada / kultura łużycka/
3	6	Bieliny	2	Cmentarzysko / kultura łużycka/
4	7	Bieliny	3	Cmentarzysko / kultura przeworska/
5	8	Bieliny	4	śl. osadnictwa
6	9	Bieliny	5	Osada / kultura łużycka/
7	10	Bieliny	6	śl. osadnictwa /kultura amfor kulistych/
8	11	Bieliny	7	śl. osadnictwa /kultura ceramiki sznurowej/
9	12	Bukowina	1	osada
10	13	Bukowina	2	śl. osadnictwa /kultura przeworska/
11	14	Glinianka	1	śl. osadnictwa /kultura łużycka/
12	15	Wólka Bielińska	2	Osada / kultura łużycka/
13	16	Wólka Bielińska	3	śl. osadnictwa /kultura łużycka/
14	17	Wólka Bielińska	4	śl. osadnictwa /kultura łużycka/
15	18	Wólka Bielińska	5	śl. osadnictwa /kultura łużycka/

16	19	Wólka Bieleńska	6	śl. osadnictwa
17	20	Wólka Bieleńska	7	śl. osadnictwa
18	21	Wólka Bieleńska	8	śl. osadnictwa
19	22	Wólka Bieleńska	9	śl. osadnictwa
20	23	Wólka Bieleńska	10	Osada /kultura łużycka/
21	24	Wólka Bieleńska	11	śl. osadnictwa /kultura łużycka/
22	25	Bieliny	8	śl. osadnictwa /średniowiecze/
23	26	Wólka Bieleńska	12	Osada /kultura łużycka/
24	27	Bieliny	9	Osada /kultura łużycka/
25	28	Bieliny	10	śl. osadnictwa /kultura łużycka/
26	29	Bieliny	11	Osada /kultura łużycka/
27	30	Bieliny	12	Osada /kultura łużycka/
28	31	Bukowina	3	śl. osadnictwa
29	32	Bukowina	4	śl. osadnictwa
30	33	Bukowina	5	Obozowisko /neolit/
31	34	Bukowina	6	śl. osadnictwa
32	35	Bukowina	7	śl. osadnictwa
33	36	Bukowina	5	obozowisko /neolit/
34	37	Bieliny	13	śl. osadnictwa /kultura pucharów lejkowatych/
35	38	Bieliny	14	Osada /kultura łużycka/
36	39	Bukowina	9	śl. osadnictwa
37	40	Bukowina	10	śl. osadnictwa
38	41	Bukowina	11	śl. osadnictwa
39	44	Bieliny	15	śl. osadnictwa
40	45	Bieliniec	1	śl. osadnictwa /kultura łużycka/
41	46	Bieliniec	2	Osada /kultura łużycka/
42	47	Bieliniec	3	Osada /kultura łużycka/
43	48	Glinianka	2	śl. osadnictwa
44	49	Glinianka	3	śl. osadnictwa /kultura łużycka/
45	50	Glinianka	4	śl. osadnictwa
46	51	Glinianka	5	śl. osadnictwa /kultura łużycka/
47	52	Glinianka	6	śl. osadnictwa /kultura pucharów lejkowatych/

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE OBSZAR 93-79

Obszar AZP 93-79 leży na terenie Kotliny Sandomierskiej. Część obszaru położona na północ od Tanwi, zbudowana z glin morenowych i utworów fluwiogłacyjnych ma bardzo urozmaiconą rzeźbę powierzchni. Część obszaru na południe od Tanwi zbudowana jest z piasków fluwiogłacyjnych i rzecznych z których część uległa zwydnieniu. Na obszarze 93-79 występują słabe gleby bielcowe i piaszczyste. Większość obszary zajmują lasy w tym dużo nowo zasadzonych, łąki i nieużytki, stosunkowo niewiele jest pól uprawnych.

Epoka kamienna

Lp.	Nr stanowiska na obszarze	Miejscowość	Nr stanowiska w miejscowości	uwagi
1	1	Dąbrówka	1	śl. osadnictwa
2	2	Dąbrówka	2	śl. osadnictwa
3	3	Dąbrówka	3	śl. osadnictwa
4	4	Ulanów-Zwolaki	12	śl. osadnictwa
5	5	Ulanów-Zwolaki	3	śl. osadnictwa
6	6	Dąbrowica	3	śl. osadnictwa
7	7	Wólka Tanewska	20	śl. osadnictwa
8	8	Wólka Tanewska	23	śl. osadnictwa
9	9	Wólka Tanewska	25	śl. osadnictwa
10	10	Wólka Tanewska	26	śl. osadnictwa
11	11	Wólka Tanewska	27	śl. osadnictwa
12	12	Wólka Tanewska	28	śl. osadnictwa
13	13	Wólka Tanewska	29	śl. osadnictwa
14	14	Wólka Tanewska	31	śl. osadnictwa
15	15	Wólka Tanewska	2	śl. osadnictwa
16	16	Wólka Tanewska	34	śl. osadnictwa
17	17	Wólka Tanewska	35	śl. osadnictwa
18	18	Wólka Tanewska	36	śl. osadnictwa
19	19	Wólka Tanewska	37	śl. osadnictwa
20	20	Wólka Tanewska	38	śl. osadnictwa
21	21	Wólka Tanewska	40	śl. osadnictwa
22	22	Wólka Tanewska	41	śl. osadnictwa
23	23	Wólka Tanewska	42	śl. osadnictwa
24	24	Wólka Tanewska	46	śl. osadnictwa
25	25	Wólka Tanewska	48	śl. osadnictwa
26	26	Wólka Tanewska	49	śl. osadnictwa
27	27	Ulanów	3	śl. osadnictwa
28	28	Ulanów	4	śl. osadnictwa

29	29	Ulanów	5	śl. osadnictwa
30	30	Ulanów	8	śl. osadnictwa
31	31	Ulanów	9	śl. osadnictwa
32	32	Dąbrówka	11	śl. osadnictwa
33	33	Dąbrówka	12	śl. osadnictwa
34	34	Glinianka	7	śl. osadnictwa
35	35	Glinianka	9	śl. osadnictwa
36	36	Ulanów	17	śl. osadnictwa
37	37	Ulanów-Zwolaki	11	śl. osadnictwa
38	38	Kurzyna Średnia	3	śl. osadnictwa
39	39	Kurzyna Średnia	4	śl. osadnictwa
40	40	Kurzyna Średnia	6	śl. osadnictwa
41	41	Kurzyna Średnia	10	śl. osadnictwa
42	42	Kurzyna Średnia	11	śl. osadnictwa
43	43	Kurzyna Średnia	13	śl. osadnictwa
44	44	Kurzyna Średnia	14	śl. osadnictwa
45	45	Dąbrówka	16	śl. osadnictwa
46	46	Dąbrówka	17	śl. osadnictwa
47	47	Dąbrówka	18	śl. osadnictwa
48	48	Borki	3	śl. osadnictwa
49	49	Borki	4	śl. osadnictwa
50	50	Borki	5	śl. osadnictwa
51	51	Wólka Tanewska	51	śl. osadnictwa
52	52	Dąbrówka	21	śl. osadnictwa
STAROŻYTNE NIEOKREŚLONE				
53	1	Ulanów-Zwolaki	2	śl. osadnictwa
54	2	Ulanów-Zwolaki	6	śl. osadnictwa
55	3	Dąbrówka	4	śl. osadnictwa
56	4	Dąbrówka	5	piec
57	5	Kurzyna Średnia	1	śl. osadnictwa
58	6	Kurzyna Mała	2	śl. osadnictwa
59	7	Dąbrowica	2	śl. osadnictwa
60	8	Dąbrowica	3	śl. osadnictwa
61	9	Dąbrowica	32	śl. osadnictwa
62	10	Borki	1	śl. osadnictwa
63	11	Wólka Tanewska	43	śl. osadnictwa
64	12	Ulanów	2	śl. osadnictwa
65	13	Dąbrówka	15	śl. osadnictwa
66	14	Kurzyna Średnia	5	śl. osadnictwa
67	15	Dąbrówka	19	śl. osadnictwa
68	16	Dąbrówka	20	śl. osadnictwa
69	17	Dąbrówka	22	śl. osadnictwa

PAEOLIT SCHYLKOWY				śl. osadnictwa
70	1	Ulanów-Zwolaki	21	śl. osadnictwa
71	2	Wólka Tanewska	52	śl. osadnictwa
MEZOLIT				śl. osadnictwa
72	1	Wólka Tanewska	18	obozowisko
73	2	Wólka Tanewska	33	śl. osadnictwa
74	3	Wólka Tanewska	45	śl. osadnictwa
75	4	Dąbrówka	13	śl. osadnictwa
76	5	Ulanów-Zwolaki	13	śl. osadnictwa
77	6	Kurzyna Średnia	2	obozowisko
78	7	Kurzyna Średnia	6	śl. osadnictwa
79	8	Kurzyna Średnia	12	śl. osadnictwa
80	9	Dąbrówka	19	obozowisko
NEOLIT				
81	1	Ulanów-Zwolaki	7	śl. osadnictwa
82	2	Kurzyna Mała	1	śl. osadnictwa
83	3	Wólka Tanewska	52	śl. osadnictwa
KULTURA PUCHARÓW LEJKOWATYCH				
84	1	Wólka Tanewska	19	śl. osadnictwa
85	2	Wólka Tanewska	24	śl. osadnictwa
86	3	Dąbrówka	6	osada
87	4	Dąbrówka	8	śl. osadnictwa
88	5	Wólka Tanewska	44	śl. osadnictwa
89	6	Wólka Tanewska	50	śl. osadnictwa
90	7	Dąbrówka	23	śl. osadnictwa
91	8	Kurzyna Średnia	7	śl. osadnictwa
92	9	Kurzyna Średnia	8	osada
93	10	Kurzyna Średnia	9	śl. osadnictwa
KULTURA AMFOR KULISTYCH				
94	1	Dąbrówka	6	śl. osadnictwa
KULTURA TRZCINIECKA				
95	1	Wólka Tanewska	30	śl. osadnictwa
96	2	Dąbrówka	7	osada
97	3	Ulanów	25	osada
98	4	Ulanów	26	osada
99	5	Dąbrówka	9	osada
100	6	Dąbrówka	10	śl. osadnictwa
101	7	Dąbrówka	14	śl. osadnictwa
102	8	Ulanów	13	śl. osadnictwa
KULTURA ŁUŻYCKA				
103	1	Ulanów-Zwolaki	1	cmentarzysko

104	2	Ulanów	3	śl. osadnictwa
105	3	Ulanów	4	śl. osadnictwa
106	4	Ulanów-Zwolaki	5	śl. osadnictwa
107	5	Ulanów-Zwolaki	8	śl. osadnictwa
108	6	Wólka Tanewska	47	śl. osadnictwa
109	7	Ulanów	13	osada
110	8	Ulanów	14	osada
111	9	Ulanów	15	osada
112	10	Glinianka	8	śl. osadnictwa
113	11	Ulanów	16	śl. osadnictwa
114	12	Ulanów	19	śl. osadnictwa
115	13	Ulanów-Zwolaki	10	śl. osadnictwa
ŚREDMIOWIECZE I CZASY NOWOŻYTNE				
116	1	Ulanów-Zwolaki	9	śl. osadnictwa
117	2	Wólka Tanewska	19	śl. osadnictwa
118	3	Wólka Tanewska	20	śl. osadnictwa
119	4	Wólka Tanewska	39	śl. osadnictwa
120	5	Ulanów	18	śl. osadnictwa
121	6	Ulanów-Zwolaki	12	śl. osadnictwa

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE OBSZAR 92-78

Obszar AZP 92-78 leży na pograniczu dwóch mezoregionów – Doliny Dolnego Sanu i Równiny Biłgorajskiej leżących w północnej części Kotliny Sandomierskiej. Zbudowane z piasków, żwirów i mułków tarasy doliny Sanu leżące w południowo-zachodniej części obszaru 92-78 wznoszą się na wysokość 150-156 m n.p.m. Cechują je półkoliste starorzecza. Na północ od doliny Sanu, odcięta wyraźna krawędzią 6-10 metrowej wysokości, znajduje się Równina Biłgorajska. Powierzchnia Równiny Biłgorajskiej, mimo stosunkowo niewielkich deniwelizacji, sięgających maksymalnie 25 metrów przy wysokościach bezwzględnych 160-200 m n.p.m. Jest stosunkowo urozmaicona. Około 1/2 powierzchni obszaru pokrywają lasy. Pod względem administracyjnym obszar (2078) należy do gmin Nisko, Pysznica, Jarocin i Ulanów.

Lp.	Nr stanowiska na obszarze	Miejscowość	Nr stanowiska w miejscowości	Uwagi
1	38	Huta Deręgowska	1	Ślady osadnictwa nieokreślone
2	39	Huta Deręgowska	2	Kultura łużycka - ślady osadnictwa
3	40	Huta Deręgowska	3	Ślady osadnictwa nieokreślone
4	41	Huta Deręgowska	4	Kultura łużycka - ślady osadnictwa

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE OBSZAR 92-79

Obszar AZP leży w południowo-zachodniej części Równiny Biłgorajskiej jednego z mezoregionów Kotliny Sandomierskiej, jest lekko pofalowana równiną zbudowaną z neoplejsteńskich piasków rzecznych i eolicznych oraz żwirów i glin. Powierzchnia obszaru rozcięta jest szeregiem podmokłych płytkich dolinek Gilówki i jej dopływów.

Lp.	Nr stanowiska na obszarze	Miejscowość	Nr stanowiska w miejscowości	Uwagi
1	7	Borki	6	II okres epoki brązu- ślady osadnictwa
2	8	Borki	7	śl. osadnictwa
3	9	Borki	8	śl. osadnictwa
4	10	Borki	9	I okres epoki brązu- krąg kultur postsznurowych
5	11	Borki	10	śl. osadnictwa
6	12	Borki	11	śl. osadnictwa
7	13	Borki	12	Neolit- śl. osadnictwa
8	14	Borki	13	śl. osadnictwa
9	15	Borki	14	śl. osadnictwa
10	16	Borki	15	Paleolit schyłkowy -śl. osadnictwa

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE OBSZAR 92-80

Obszar AZP 92-80 leży w północnej części Kotliny Sandomierskiej i obejmuje fragment tzw. Równiny Biłgorajskiej jest lekko pofalowaną zwłaszcza w swej części południowej, równiną zbudowaną z piaszczystych i piaszczysto-żwirowych utworów fluwiogłacyjnych. Rzeźba obszaru urozmaicona jest przez niewielkie piaszczyste pagórki wydmy i pojedyncze duże wydmy paraboliczne oraz podmokłe obniżenia bezodpływowe. Znaczny procent obszaru zajmuje las o charakterze boru suchego. Na obszarze 92-80 znajdują się stanowiska większości z ubogimi śladami osadnictwa w większości z paleoitu schyłkowego i mezolitu.

Lp.	Nr stanowiska na obszarze	Miejscowość	Nr stanowiska w miejscowości	Uwagi
1	50	Kurzyna Wielka	12	Mezolit
2	25	Kurzyna Wielka	10	Neolit
3	28	Kurzyna Wielka	11	Wczesny okres epoki brązu

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE OBSZAR 93-80

Obszar AZP 93-80 leży w północnej części Kotliny Sandomierskiej i obejmuje fragmenty tzw. Obniżenia Tanwi zwanego inaczej Równiną Biłgorajską. Jest to lekko falista równina zbudowana z piasków fluwioglacjalnych i eolicznych, wznosząca się w obrębie obszaru 93-80 na wysokości 163-195 m n.p.m. Rozcięta dolina Tanwi i jej niewielkich dopływów. Poza Tanwią głównym ciekim obszaru 93-80 jest rzeczka Kurzynka. Między Tanwią a Kurzynką oraz wzdłuż krawędzi doliny Kurzynki znajduje się kilka dużych wydm parabolicznych, zwanych lokalnie „górkami” o wysokościach względnych 50 m. Znaczna część obszaru porasta las o charakterze boru suchego. Na obszarze 93-80 stwierdzona ślady osadnictwa z nielicznym inwentarzem krzemienym. Ponadto stwierdzono pozostałości osadnictwa mezolitycznego, neolitycznego oraz z I i II okresu epoki brązu.

Lp.	Nr. stanowiska na obszarze	Miejscowość	Nr. stanowiska w miejscowości	Uwagi
1	19	Kurzyna Średnia	17	Materiały starożytne nieokreślone krzemienne
2	22	Kurzyna Średnia	18	Materiały starożytne nieokreślone krzemienne
3	23	Kurzyna Wielka	5	Materiały starożytne nieokreślone krzemienne
4	24	Kurzyna Wielka	6	Materiały starożytne nieokreślone krzemienne
5	39	Kurzyna Wielka	7	Materiały starożytne nieokreślone krzemienne
6	40	Kurzyna Wielka	8	Materiały starożytne nieokreślone krzemienne
7	41	Kurzyna Wielka	8	Materiały starożytne nieokreślone krzemienne
8	42	Dąbrowica	4	Materiały starożytne nieokreślone krzemienne
9	43	Dąbrowica	5	Materiały starożytne nieokreślone krzemienne
10	5	Kurzyna Wielka	4	Materiały starożytne nieokreślone ceramiczne
11	18	Kurzyna Średnia	16	Kultura ceramiki grzebykowej

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE OBSZAR 94-80

Obszar AZP 94-80 leży w obrębie obniżenia Tanwi. Jest to lekko pofalowana równina zbudowana z piaszczystych i piaszczysto - żwirowych utworów fluwiogłacyjnych, częściowo wtórnie zwydmionych ze znajdującą się w centrum dolina Tanwi. Na obszarze 94-80 stwierdzono ślady osadnictwa z ubogim inwentarzem krzemiennym. Ponadto odkryto punkty osadnicze z okresu mezolitu, neolitu, I i II okresu epoki brązu i średniowiecza. Przeważająca większość stanowisk położona jest wzdłuż krawędzi doliny Tanwi i ujściu do niej Borowiny, druga koncentracja znajduje się w rejonie Huciska w dolinie Brzeziny.

Lp.	Nr. stanowiska na obszarze	Miejscowość	Nr. stanowiska w miejscowości	Uwagi
1	5	Dąbrowica	8	I okres brązu – krąg kultur postsznurowych
2	4	Dąbrowica	7	Stanowisko z materiałem krzemiennym starożytnym nieokreślonym
3	7	Dąbrowica	10	Stanowisko z materiałem krzemiennym starożytnym nieokreślonym
4	9	Dąbrowica	12	Stanowisko z materiałem krzemiennym starożytnym nieokreślonym
5	3	Dąbrowica	6	Stanowisko z materiałem krzemiennym starożytnym nieokreślonym
6	6	Dąbrowica	9	Stanowisko z materiałem krzemiennym starożytnym nieokreślonym
7	8	Dąbrowica	11	Stanowisko z materiałem krzemiennym starożytnym nieokreślonym

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE OBSZAR 92-80

Obszar AZP 92-80 leży w północnej części Kotliny Sandomierskiej i obejmuje fragment tzw. Równiny Biłgorajskiej, jest lekko pofalowaną zwłaszcza w swej części południowej równina zbudowana z piaszczystych i piaszczysto-żwirowych utworów fluwiogłacyjnych. W środkowej i północnej części obszaru znajdują się lekkie podmokłe obniżenia wypełnione spiaszczonymi torfami i madami, odwadniane przez rzeczkę Gilówka. Natomiast południowa część obszaru stanowi krawędź i stok szerokiej doliny Kurzynki. Znaczny procent powierzchni obszaru zajmują lasy o charakterze boru suchego lub podmokłego, gdzie obok dominującej sosny występują, brzoza, olcha, osika, modrzew, grab i dąb.

Lp.	Nr. stanowiska na obszarze	Miejscowość	Nr. stanowiska w miejscowości	Uwagi
1	50	Kurzyzna Wielka	12	Mezolit

2	51	Kurzyna Wielka	2	Ceramika, materiał krzemienisty
3	28	Kurzyna Wielka	11	Wczesny okres epoki brązu
4	25	Kurzyna Wielka	10	Neolit

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE OBSZAR 92-78

Obszar AZP 92-78 leży na pograniczu dwóch mezoregionów – Doliny Dolnego Sanu i Równiny Biłgorajskiej leżących w północnej części Kotliny Sandomierskiej. Zbudowane z piasków, mad i mułków tarasy doliny Sanu leżące w południowo-zachodniej części obszaru 92-78 wznoszą się na wysokość 150-156 m n.p.m. Na północy od doliny Sanu, odcięta wyraźną krawędzią 6-10 metrowej wysokości, znajduje się Równina Biłgorajska. Około ½ powierzchni obszaru 92-78 pokrywają lasy. Pod względem administracyjnym teren obszaru należy do gmin Nisko, Pysznica, Jarocin i Ulanów.

Lp	Nr. stanowiska na obszarze	Miejscowość	Nr. stanowiska w miejscowości	Uwagi
1	19	Wólka Tanewska	3	Neolit - osada
2	20	Wólka Tanewska	2	Kultura pucharów lejkowatych-osada
3	21	Wólka Tanewska	1	ślady osadnictwa
4	51	Wólka Tanewska	4	ślady osadnictwa
5	53	Wólka Tanewska	5	obozowisko
6	55	Wólka Tanewska	6	ślady osadnictwa
7	57	Wólka Tanewska	7	osada
8	58	Wólka Tanewska	8	ślady osadnictwa
9	107	Wólka Tanewska	9	ślady osadnictwa
10	108	Wólka Tanewska	10	ślady osadnictwa
11	109	Wólka Tanewska	11	Mezolit-obozowisko
12	110	Wólka Tanewska	12	Mezolit-obozowisko
13	111	Wólka Tanewska	13	Wczesny okres epoki brązu-śl. osadnictwa
14	112	Wólka Tanewska	14	ślady osadnictwa
15	113	Wólka Tanewska	15	ślady osadnictwa
16	114	Wólka Tanewska	16	Kultura pucharów lejkowatych-śl. osadnictwa
17	115	Wólka Tanewska	17	ślady osadnictwa